

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat, Direc. Contenr. B-cel G-1e a Țării Românești	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSA F. G. COHEN Avocat membru Cons. legislativ	GR. CONDURATU Consilier la Curtea de Apel București	RÉNÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris
V. TONGOROZ Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALFRED JUVARA Dr. în Drept din Paris Avocat	D. NEGULESCU Profesor la Facultatea de Drept, București	I. GR. PERIȘTEANU Avocat	C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București
GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Dr. în Drept din Paris Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat		

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenței pentru Paris: **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, Dr. în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL	
Un an p. B-ci, Case Com. și Autorit.	800 lei
" Avocați	500 "
" Magistrați	400 "
6 luni prețul de sus pe umătate	

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ In lunile Iulie și August apare odată la 2 săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația București, Artelei, 5 și Rahovei, 5 Lângă Palatul Justiției TELEFON 13/29
--

*S'a pus în lucrare **Tabla de materii pe 1923** care, după cum se știe din tablele pe anii trecuți, va fi un adevărat repertoriu juridic, fiind întocmită sistematic, pe materii, în mod alfabetic și pe articole de legi și regulamente, cari înlesnesc foarte mult cercetările. Prețul cu care se va pune în vânzare va fi tot de 50 lei ca și cele din anii anteriori.*

SUMAR

- Publicațiile judecătorești. O propunere, de d-l judecător George P. Docean;
- *Jud. cătorul Unic*, de d-l judecător George Solomonescu;
- *Simpptome ale crizei de Drept*, de d-l jud. N. Negru;

Jurisprudență:

- Curtea de Casație s. I: *I. Strelcescu cu N. Feraru* (Legea agrară. Creditorii ipotecari. Plata în rentă: Măsură de ordine publică. Noul acta convențiuni ori cuprinzând dispozițiuni contrarii. Plata creditorilor ipotecari în proporție cu creanțele lor și cu rețeta depusă. Condițiile în cari creditorii pot obține plata în numerar. Art. 74, 75 și 76 legea agrară pentru vechiul regat), cu o *Notă* de d-l avocat Trajan Alexandrescu;
- Trib. Brăila s. II: *Wast-m & Ymel cu Direcția generală a vâmlor* (Retevență vamală. Cine poate fi condamnat la amendă conform art. 67 al 1 legea vâmlor?), cu o *Notă* de d-l avocat Ionel C. Lazaroneanu;
- Trib. Civil Melun (Seine et Marne) (Cercetarea maternității. Drept personal copilului natural. Netransmiterea acestui drept moștenitorilor copilului natural săvârșit din viață. Art. 34, 765 c. civ. fr., 808, 678 c. civ. rom), cu o *Notă* de d-l profesor D. Alexandrescu;
- Jud. Ocol. T. Măgurele (Erede sau moștenitor aparent. Instruirea imobiliară emanate dela un asemenea moștenitor. Buna credință a terților achizițitori. Valabilitatea înscrierilor. Art. 117 c. civ.), cu o *Notă* de d-l Prof. D. Alexandrescu;
- Jud. Ocol. Herța Dorohoi: *Maria Gh. Hînschi cu Enea și Anton Bejearu* (Ce fel de eroare dă loc la anularea convențiunei de vânzare? Cu ce se poate dovedi eroarea care poartă asupra obiectului unui act de vânzare? Art. 945, 953 și 954 c. civ.), cu o *Notă* de d-l avocat Trajan Alexandrescu.

Publicațiile judecătorești

O PROPUNERE

Chestiunea publicațiilor judecătorești este atât de strâns legată de buna administrare a justiției, încât socotim că nu este o greșală dacă propunem ca ea să fie rezolvată cu prilejul noii legi de organizare judecătorească.

Un singur articol din această lege va putea pune capăt unei penibile și dăunătoare stări de fapt.

În adevăr, de câteori mersul justiției nu a fost întrerupt din pricina unei publicații neapărută în „Monitorul Oficial”? Câte amânări — de care sunt legate atâtea cheltuieli, atâtea muncă zădarnică și atâtea interese pierdute sau întârziate — nu au fost pricinuite de reaua administrare a gazetei noastre oficiale care nu este niciodată la curent cu publicațiile ce i se trimit!

Pe de altă parte, cine nu a întâmpinat neplăceri și o mare pierdere de vreme decâteori a fost nevoit să caute o lege sau un decret în voluminosul și neorânduitul nostru „Monitor Oficial”? Când nu ai fericirea să cunoști demainainte numărul în care a apărut publicația de care ai nevoie, trebuie să-ți pierzi zile întregi pentru a o găsi în această gazetă, care nu are niciodată un sumar detaliat, care de multeori publicând legile nu întrebunțiază pentru ele o literă obișnuită ca să poată fi găsită cu ușurință și care își face o adevărată specialitate să încurce printre decretetele de numire, legile și dispozițiile cu caracter general.

De bună seamă nu vom omite de a acorda și... circumstanțe atenuante funcționarilor însărcinați cu conducerea gazetei oficiale. Când țara s'a mărit în mod considerabil, când marea depărtare dela autori-

Sub presă **Tabla de materii a Jurisprudenței Generale pe 1923. Prețul 50 lei. Se va expedia, la cerere, tuturilor celor cari au achitat complet abonamentul.**

tățile ce trimit publicațiile până la București, precum și excelența noastră poștă contribuiesc ca întârzierea publicării să fie inevitabilă, când aglomerarea de materie a „Monitorului“ este enormă, căci aproape nu există lege care să nu pună anumite obligații de publicare la „Monitor“ (neapărat la „Monitor“!) — se înțelege că, fără a mai socoti alte greutăți de administrație, nu se poate pretinde imposibilul: publicarea promptă și rapidă, aceea care este neapărat cerută de publicațiile judecătorești.

Socotim deci că este imperios necesară înființarea unei gazete oficiale rezervată exclusiv acestor publicații, precum și tuturor regulamentelor, decretelor și circularilor referitoare la justiție. Și aceasta trebuie făcută acum, cu prilejul noii organizări judecătorești.

Necesitatea unui organ special al justiției este vădită pentru că publicațiile pretinse de legile ei organice nu admit întârzieri. Sunt mandate de aducere sau arestare, citații ori alte diferite dispoziții legate de un termen fatal, astfel că publicarea lor trebuie să fie în primul rând: urgentă și promptă. Nu se mai pot admite amânări de luni de zile numai pentru pretextul ridicul că trebuie să se aștepte publicarea în „Monitor“!

Cum situația de astăzi a ajuns intolerabilă, trebuie să se ia măsuri atât pentru descongestionarea „Monitorului Oficial“ cât și pentru publicarea rapidă a actelor judecătorești. Fără organul ei special, justiția n'ar putea bine asigura această publicare.

Pedealtă parte, este necesară existența unui buletin al Justiției și pentru publicarea tuturor legilor și regulamentelor, deoarece nimeni până astăzi nu s'a îngrijit să pună la îndemâna judecătorilor țării, obligați să cunoască în amănunt toate legile ei, o colecție îngrijită și permanentă a legislației curente.

Dar se va obiecta: avem în țară patru-cinci gazete oficiale pe lângă fiecare Curte de Apel din vechiul regat! Lăsând laoparte faptul că ele nu sunt bine organizate și nu apar regulat, iar pe dealtă parte că legile noastre nici nu dispun publicarea în aceste gazete a căror existență e ignorată, vom răspunde: Deoarece urmează să facem unificarea legislativă, dacă s'ar adopta această normă ar trebui să înființăm atâtea gazete câte Curți de Apel avem, adică nu mai puțin de unsprezece. Este posibilă, practică și mai ales economică o asemenea soluție?

S'ar mai putea obiecta că nu e posibilă despărțirea de „Monitor“ a părții sale pur judiciare pentru că legile când ordonă publicarea unui act judecătorec în „Monitorul Oficial“, o fac deoarece presupun că acest jurnal oficial este citit de toată lumea. Mai întâi de toate, presupunerea este pe deantregul falsă, fiindcă nimeni nu citește „Monitorul Oficial“ decât atunci când are un anumit interes și acest monitor nu se trimete decât autorităților, nefiind expus spre vânzare decât la sediul lui. Pe viitor, când cineva va avea un interes care să țină de Justiție,

nu va avea decât să citească buletinul special al Justiției! Insfârșit, dacă s'ar acorda seriozitate acestei obiecțiuni, buletinul s'ar putea foarte bine întitula: «Monitorul Oficial — supliment al Justiției», și el ar putea apare ca o anexă a Monitorului, după cum apar deosebit și «Desbaterile parlamentare», cari nu sunt decât monitorul puterii legislative. Nu vedem pentru ce nu ar avea și puterea judecătorească suplimentul său separat.

În rezolvarea acestei simple chestiuni, credem că ar trebui luată în considerare și admirabila încercare făcută la Cluj

După exemplul luat din organizarea maghiară și grație inițiativei directorului general al justiției, d-l Ioan Popp, s'a înființat la Cluj o tipografie a Ministerului de justiție care funcționează în mod foarte mulțumitor. Fondurile necesare sunt procurate din așa numitele „contribuțiuni benevole“ ale avocaților și justițiabililor și cari, în treacăt fie zis, ar putea fi desființate oricând, tipografia rămânând fără fonduri. Cea mai mare parte din personal este recrutat dintre arestații penitenciarului din Cluj, cari în timp ce își fac pedeapsa, învață și o meserie. Pe lângă tipărișurile de formulare foarte trebuincioase din cauza procedurilor maghiare, pe lângă alte lucrări de tipografie, se tipărește sub îngrijirea directoratului și un excelent „Buletin al justiției“ — organ oficial al Ministerului de justiție. În el apar toate publicațiile judecătorești ale instanțelor din Ardeal, toate circularile Ministerului și directoratului, iar în supliment toate legile publicate în „Monitorul Oficial“. Buletinul se trimite gratuit tuturor instanțelor în exemplare suficiente pre cum și tuturor magistraților.

Trebuie să remarcăm că, strict și legalmente argumentând, publicarea în acest buletin a actelor judecătorești nu am putea-o socoti valabilă, pentru că, de multe ori, legile ardelenene ca și cele din vechiul regat, dispun publicarea în Monitorul Oficial care trebuie să fie unic pentru toată țara. Cu toate acestea apariția Buletinului justiției din Cluj este o necesitate inexorabilă; căci, ce s'ar face Monitorul Oficial dacă ar trebui, în situația în care se află, să mai cuprindă și toate publicațiile judecătorești din Transilvania?

Față de frumosul exemplu citat, ne întrebăm: De ce nu s'ar înființa pentru toată țara întregă un astfel de buletin fie el socotit sau nu ca supliment al Monitorului Oficial; De ce numai magistrații din Ardeal și nu toți magistrații țării, să primească gratuit legile, regulamentele și circularile ce-i privesc și pentru ce nu s'ar tipări chiar la tipografia Ministerului din Cluj acest Monitor Oficial al justiției, în cazul când nu s'ar găsi nemerită strămutarea tipografiei în Capitală?

Buletinul ar cuprinde publicațiile judecătorești din întreaga țară, regulamentele, decretetele și circularile Ministerului de justiție, iar pe lângă el s'ar putea

tipări și un alt supliment al Ministerului care să conțină toate legile cari apar în Monitorul Oficial în ordine cronologică, numerotate astfel cum dispune Constituția, pentru a alcătui și colecția oficială anuală a legislației, colecție de care ducem atâta lipsă.

Acelaș supliment ar mai putea publica lucrările Comisiunilor legislative de unificare, procesele lor verbale, discuțiile, anteproiectele, expunerile de motive, precum și întreaga jurisprudență a Inaltei Curți de Casație. Cum buletinul Curții a încetat de multă vreme de a mai apare, este necesar ca jurisprudența supremei noastre instanțe să fie adusă regulat la cunoștința magistraților ce sunt ținuți să o cunoască, fără a-i mai sili să facă sacrificii materiale.

Păreră noastră este că această organizare nu s'ar putea face numai pe cale regulamentară, ci ar trebui făcută prin lege. Pentru ca publicarea actelor judecătorești într'un asemenea monitor special judecătorec să fie legală, trebuiesc modificate toate diferențele legi cari ordonă publicarea în Monitorul Oficial și aceasta s'ar putea face numai printr'un articol de lege cu putere interpretativă. Locul lui este în noua lege de organizare, căci e firesc ca Justiția țării alcătuiindu-și legea sa fundamentală, să se îngrijească și de organul ei de publicitate. Dispozițiile de amănunt, precum organizarea tipografiei, redactarea și administrarea buletinului își vor găsi locul în regulamentul legii.

3 Ianuarie 1924.

GEORGE P. DOCAN
Magistrat

Judecătorul Unic

În proiectul de accelerarea judecăților (*Curierul Judiciar* No. 38/923) d-l Em. Dan propune introducerea sistemului jud. unic. „Bun sau rău, nu discut acum, acest sistem se impune cel puțin pentru o perioadă de timp necesară rezolvării proceselor, cari de ani așteaptă rezolvarea“. Din aceste cuvinte se desprinde sentința de condamnare a sistemului, căruia nu-i dă dreptul la viață decât împrejurările vitrege actuale.

Înțelegem dorința legitimă a tuturor de a grăbi soluționarea proceselor, dar credem că o soluție rea, e un rău mai mare, decât o soluție dată cu întârziere. De aceia ar fi bine să se aducă principiului acele corectări, cari, fără a-i anihila rațiunea de a fi, i-ar înlătura o parte din neajunsuri. Așa, de pildă, socotim că e bine ca apelurile să se judece ca și până acum, iar dacă aceasta e prea mult, cel puțin pentru apelurile civile și cele penale în care s'a pronunțat închisoarea să fie necesar completul de 2—3 judecători. S'ar putea încredința rezolvarea celorlalte apeluri jud. unic, pentru că și astăzi în practică, tribunalele, mai ales când apelantul nu se prezintă, — nu mai cercetează apelul, ci mecanic îl respinge ca nefundat. În chipul acesta s'ar obveni la numeroase neajunsuri. Nu s'ar știrbi din prestigiul jud. de ocol, care ar fi expus să fie controlat de un coleg mai tânăr, mai puțin pregătit și poate și mai mic în grad. Nu s'ar știrbi din prestigiul justiției prin crearea unor instanțe de apel, uneori de o calitate inferioare primelor instanțe, mai cu seamă astăzi când s'a suprimat orice condițiune de vârstă, de stagiul și

de pregătire. Nu s'ar face astfel inutilă jurisdicția tribunalului ca instanță de apel.

În ce privește afacerile ce vin în prima instanță, reducerea completului actual la un singur judecător să fie facultativă pentru tribunal.

Să se zică spre deosebire de ceea ce spunea art. 20. Legea org. jud. din 1909 că afacerile cari sunt de competența tribunalului ca primă instanță, pot fi rezolvate și judecate de un singur judecător. În chipul acesta s'ar realiza următoarele foloase: s'ar da posibilitatea în interesul obținerii unei cât mai bune soluții, ca afacerile mari să fie judecate de 2—3 judecători. S'ar suprima distincții făcute fără nici un criteriu între afacerile penale (cari în cazul calomniilor dela țară sunt foarte ușor de soluționate), divorțuri, pensii alimentare și celelalte afaceri cari de multe ori oferă dificultăți mari în rezolvare (a se vedea art. 20 citat). Dar unde apare mai vizibil, folosul sistemului ce preconizăm, e în asigurarea independenței judecătorilor. În colegiul judecătorilor sunt mai greu de influențat, fie prin intervenții fățișe sub diferite forme, fie ocult, fie chiar numai prin prezența unui personaj politic cu vază, când e vorba de afaceri importante. Nu trebuie nesocotit acest neajuns care e real și foarte dăunător — astăzi când politica se amestecă în justiție și situația magistratului e slab asigurată.

Înfăptuirea acestor deziderate nu înseamnă renunțarea, nici în parte măcar, la sistemul jud. unic și iată de ce: Supleantul e aproape întotdeauna disponibil, afară numai dacă, doamne ferește, în dorința de a avea cât mai multe complete, nu va fi chemat să formeze singur un complet, așa încât ușor s'ar putea alcătui actualul complet de 2 judecători. Vor fi și judecători disponibili, fiindcă nu se vor putea crea atâtea complete câți judecători are un tribunal, din lipsă de încăperi și de funcționari, grefieri. Apoi nu trebuie pierdut din vedere că afară de trib. llov și alte câteva, celelalte pot face față nevoilor și cu actuala organizație — și atunci de ce să nu le lăsăm posibilitatea, facultatea, ca ele să funcționeze ca și mai înainte, pentru binele justiției și al justițiabililor. În fine s'ar înlătura efectul prea puternic al tranziției dela senatul de 3 judecători la 1 judecător, în Ardeal, și cu asta și temerea unui coleg ardelean, poate prea fricos, ca nu cumva din spirit de economie, să se ajungă la senate fără judecători!?

Nici realizarea practică nu prezintă inconveniente. Se va aranja în ședințe deosebite cele 3 categorii de apeluri. În afacerile directe colegii, vor hotărî ei (ca și astăzi când în afaceri mari deși completul e de 2 intră în plenul de 3 judecători), când e nevoie să intre în 2 sau în 3 în ședință iar în caz de neînțelegere prezidentul, sesizat, va decide. Și nici judecătorul unic nu se va putea plânge că n'are ce lucra, căci el va fi chemat să judece o categorie de apeluri și foarte multe din afacerile de primă instanță, situații dificile prezentându-se mai rar.

GEORGE SOLOMONESCU

Judecător de ședință
Tribunalul Dâmbovița

1 Ianuarie 1924

Simptome ale crizei de drept

Eminentul magistrat care e d-l G. P. Docan în al său studiu «Criza de drept»¹⁾ a arătat cu multă pătrundere boala de care suferă după războiul Dreptul. Unul din multiplile simptome ale acestei crize de drept,

1) *Criza de drept*. O broșură de 35 pag. Editura *Curierul Judiciar*, 1922.

cum o denumește d-șa, e confuzia puterilor constituționale în Stat și hipertofia puterii executive în dauna celorlalte două. Legea de organizare judecătorească nu numai că nu asigură liberul exercițiu al justiției, dar permite imixtiunea în domeniul ei a celorlalte puteri și în special contribuie la aservirea puterii judecătorești celei administrative. Sunt și alte legi speciale care desconsiderând principiul constituțional al separațiunii puterilor, fie că despoaie magistratura de atributul ei esențial care e de a judeca, investind cu această funcțiune organele administrative mai flexibile; fie însărcinând-o cu executarea a diferitelor ordine și materii străine de justiție adică transformând-o în organ executiv și contribuind astfel la denaturarea spiritului ei de independență și spontaneitate.

Vom arăta prin aceste rânduri două legi care lucrează în acest sens spre a completa exemplele d-lui Docan.

Acestea sunt 1) legea sanitară modificată în 1921 și 2) legea pentru reforma agrară modificată în 1922.

I. Să știe că prin art. 101 Constituția cea nouă prevede, după cea veche, că: al. 2 «Comisiuni și tribunale extraordinare nu se pot crea sub nici un fel de numire și sub nici un fel de cuvânt în vederea unor anume procese, fie civile, fie penale, sau în vederea judecării unor anume persoane».

Tot și prin modificările aduse în 1921 legii sanitare s'a luat din competența instanțelor judecătorești judecarea aproape a tuturor infracțiunilor la această lege, investindu-se cu această atribuțiune alte instanțe administrative (delegații Directorului general sau sub-directorului serv. sanitar).

S'a creat cu alte cuvinte în vederea unor anumite procese instanțe extraordinare contrar prevederilor Constituției. Pentru ce? S'a dovedit magistratura incapabilă sau nu destul de independentă și s'a crezut că în această privință medicii îi sunt superiori? Pentru compensație ar fi trebuit atunci să se dea și judecătorilor atribuțiuni medicale!

Dar nu e numai atât. După ce medicii judecă și aplică pedepsele (uneori foarte mari de zeci de mii de lei), le trimit spre executare judecătorilor de ocol. În tablourile de amenzi trimise de regiunile sanitare «spre încasare» judecătorilor de ocol se văd uneori condamnățiuni ilegale, de ex. amenzi pentru infracțiuni neprevăzute sau nesancționate de lege sau pentru care ele nu erau competente a judeca. Judecătorul nu are nici o putere a le reforma, el trebuie să închidă ochii și să emită sub semnătura sa mandate de arestare contra tuturor celor cuprinși în tablouri. El joacă rolul unui agent fiscal sau agent de poliție. Ce ați zice dacă sistemul acesta s'ar generaliza și pentru celelalte ramuri de administrație și dacă toate actele lor s'ar îmbrăca cu autoritatea judecătorului?

II. Al 2-lea exemplu de «administratizarea» magistraturii ni-l oferă modificările care s'au adus prin legea din 28 Octombrie 1922 legii agrare.

Se știe că pentru împroprietărirea sătenilor legea agrară a înființat niște comisiuni numite comitete de ocoale, compuse din agronomul regional, administratorul plăzei, un delegat militar și doi delegați ai sătenilor, puși sub presidența judecătorului de ocol și cari transportă du se du comună în comună au lucrat în public pe baza relațiilor și actelor celor interesați și a relațiilor date de autoritățile comunale și obștea sătenilor și întocmesc tablourile celor cari urmau a fi împroprietăriți. Aceste tablouri fiind considerate prin

lege definitive au fost predate organelor serviciului agricol (Consilierii agricoli și agronomi regionali) pentru executare.

Prin legea din 28 Octombrie 1922 se creiază însă o nouă instanță — Comitetul agrar — cu scop de a revizui împroprietărirea judecând contestațiunile făcute contra tablourilor de împroprietărire. Comitetul agrar judecă fără citarea sau ascultarea părților ci numai în Camera de consiliu, pe baza actelor prezentate trimițând apoi hotărârea sa aceluiaș Comitet de ocol care a pronunțat prima hotărâre definitivă pentru a o executa.

Să se noteze că în această materie nu sunt în discuție chestiuni de drept spre a spune că Comitetul agrar joacă rolul Curții de Casație ci judecata poartă numai asupra unor chestiuni de fapt ca de ex. dacă X a fost mobilizat, dacă a urmat armata în Moldova, dacă e plugar, domiciliat în comună etc.

Să presupunem că Comitetul agrar judecând la București în secret contestația unui exclus dela împroprietărire, a reformat hotărârea dată *coram populo* de Comitetul de ocol și a dispus înscrierea lui pe tablou. Nimic mai simplu decât să se trimită această nouă hotărâre organelor de execuție ale serviciului agricol care posedă tablourile de împroprietărire ale Comitetului prim pentru ca să facă rectificarea necesară și să procedeze în consecință. Ei bine nu! Legea spune că hotărârea Comitetului agrar trebuie trimisă Comitetului de ocol pentru a o executa. Dar Comitetul de ocol e o instanță de judecată diferită de organele de execuție, care în materie sunt organele Casei Centrale a împroprietării, consilieratele agricole și agronomii regionali și cărora imediat după formarea lor Comitetele de ocol le-a trimis spre executare tablourile de împroprietărire. Ce lucrare trebuie atunci să mai facă Comitetul de ocol? Să spună alb acolo unde el vede negru?

S'a mers însă și mai departe și de data asta în contra legii.

Din cauză că Comitetele de ocol dizolvate îndată după ce au format tablourile de împroprietărire, nu se mai pot acum întruni pentru a transforma aceste tablouri în senzul vederilor Comitetului agrar, acesta s'a văzut nevoit a da circulara No. 3658 din 30 August 1923, prin care, contrar dispozițiunilor art. 37 modificat din legea agrară, se ordonă judecătorilor de ocol ca ei siguri să facă această lucrare. „Pentru o mai grabnică executare a acestor dispozițiuni vă aducem la cunoștință că nu trebuie să convocați Comitetul în plenu său, ci această operație o veți face d-v introducând modificările sau adaosurile în tablourile îndreptățitorilor, conform hotărârilor Comitetului agrar”. Cu alte cuvinte judecătorul trebuie să proclame, conform ordinului, de bun pe cineva pe care tot el lucrând cu alții l'a proclamat de rău, să facă penitență recunoscând în public propria sa greșeală. Cum tablourile nu se mai află în posesia sa el va încheia procese-verbale și le va trimite, pentru a opera modificarea tablourilor, autorităților care le posedă.

Mărturisim că nu putem înțelege amestecul judecătorului în această materie și însărcinarea lui cu asemenea atribuții. Vedem însă că prin acest mijloc i se smulge semnătura și se obține aprobarea lui pentru o lucrare străină la care el poate nu consimte și nu vrea să răspundă față de opinia publică. Se micșorează prin acest chip prestigii magistratului silindu-l să se contrazică însuși și se sdrucină principiul autorității lucrului judecat. Nu mai vorbim de pervertirea sufletului judecătorului care prin astfel de practice, pierde necontent din însușirea sa de căpetenie care trebuie să fie independența, devenind instrument al voinței altora.

Justiția se transformă în administrație! Aceasta e într'adevăr una din manifestările cele mai grave ale crizei de drept *post bellice* de care s'a ocupat d-l Docan.

N NEGRU

Judecătorul ocol. Ghergani, Dâmbovița

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența d-la 5 Noembrie 1923

Președinția d-lui V. ROMNICEANU, Prim-președinte

Decizia No. 1039 *)

Legea agrară. — Creditori ipotecari. — Plata în rentă măsură de ordine publică. — Nulitatea convențiilor cuprinzând dispozițiuni contrarii. — Plata creditorilor ipotecari în proporție cu creanțele lor și cu renta depusă. — Condițiunile în cari creditorii pot obține plata în numerar. — Art. 74, 75 și 76 legea agrară pentru vechiul regat.

1. *Dispozițiunile din art. 75 legea agrară pentru vechiul regat, prin cari se reglementează modul de lichidare al creanțelor ipotecare asupra moșiilor expropriate, în cazul când între creditori figurează atât Creditul funciar, cât și particulari, sunt de ordine publică, având menirea a ocroti atât interesele particulare ale creditorilor, cât și cele ale Statului și, ca atare, nu se poate déroga dela ele prin convențiuni între debitorul expropriat și creditorii ipotecari*

2. *Atât în ipoteza din art. 75, cât și în aceea din art. 76, legea prevede același mod de lichidare al creanțelor privilegiate și ipotecare ale particularilor și anume toți creditorii vor primi titluri de rentă proporțional cu creanțele lor, iar pentru rest va subsista ipoteca în moșia rămasă neexpropriată. Altfel ar urma că creditorii cu rang de preferință mai înalt să fie achitați numai în rentă, iar cei în rang mai inferior să rămână a fi achitați în numerar din moșia rămasă neexpropriată.*

Curtea,

Ascultând raportul d-lui consilier Sărățeanu, pe recurent prin d-nii av. N. Murgășeanu, Istrate Micescu, Gr. Urlățeanu și Em. Pantazi în susținerea motivelor de recurs, pe intimat prin avocații Mustea, Marinescu și A. Bădărău și pe d-l Procuror-general I. N. Stambulescu în concluzii de respingerea recursului și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de I. Strelicescu în contra sentinței No. 84 923 a Trib. Dolj s. III-a, dată în cauză cu intimatul N. Feraru.

Văzând motivul I de recurs :

„Exces de putere și violare de lege :

„Tribunalul Dolj secția I-a, printr'un exces de putere și cu violarea art. 969 c. civ. nu a ținut seamă de convențiunea cu data de 1 Iulie 1920, încheiată cu caracter de tranacțiune, între două persoane capabile care au transigat în privința unor interese de ordin privat ale lor.

„Itr'adevăr, această instanță, deși aplică convențiunea sus menționată, atunci când e vorba de a o face să producă efecte în privința procentelor capitalizate, în sensul că se întemeiază pe convențiunea pentru a decide că acele procente au a produce fructele specificate într'ânsa, nu mai aplică —

pentru motivul că de data aceasta ar fi contrarie ordinii publice — aceiași convențiune, atunci când e vorba de asigurarea ipotecară pe care ea o stabilește în scopul convensiunii datoriei anterioare într'un nou împrumut, cu restrângerea ipotecei asupra moșiei rămase neexpropriate, pentru capitalul împrumutat și prin actul autentificat de Trib. Dolj s. III-a la No. 3548 din 15 Decembrie 1912 și chiar cu luarea altei inscripțiuni ipotecare asupra aceleiași moșii rămase neexpropriate, pentru capitalul de 96.115 lei, format din acumularea ac-lorași procente, pe care Tribunalul le fructifică conform acelei convențiuni.

„Mai mult chiar. Tribunalul nu trage consecința necesară, din faptul că convențiunea fusese chiar executată de debitor în privința acestor din urmă fructe, prin achitarea unei rate de dobânzi, în sumă de 11.364 lei în conformitate cu convențiunea la data de 6 Decembrie 1920, poste ior datei convențiunii, ținând totuși seama de achitarea acestei sume, pentru calculul prestațiilor cu care debitorul avea să se libereze.

„Prin urmare, în fața unei tranacțiuni prin care un debitor se folosește într'o altă măsură decât cea recomandată de lege, de o protecțiune stabilită în favoarea sa, socotind această tranacțiune când valabilă când contrarie ordinii publice, pe motiv că prin ea se periclitează creditul public, deși tot despre acest credit ar fi fost vorba și dacă debitorul ar fi plătit de bună voie datoria în numerar, fără ca creditorul public să se impresioneze de acest gest al debitorului, întocmai ca și în ipoteza unui moratoriu.

„Și aceasta când e vorba de o tranacțiune încheiată în cursul unui împrumut și în deplină cunoștință a împrejurărilor de fapt și legale, mai mult chiar cu executarea în fapt a acestei tranacțiuni“.

Având în vedere sentința atacată cu recurs din care se constată că, prin actul autentificat de Trib. Dolj la No. 334/92, recurentul I. Strelicescu în calitate de Administrator legal al dotei soției sale, a dat în împrumut intimatului N. Feraru suma de 200.000 lei, cu ipotecă asupra unei moșii a acestuia supusă expropriere; că la 1 Iulie 1920, între recurent și intimat a intervenit un act adițional de împrumut ipotecar, prin care părțile conveneau să se capitalizeze dobâzile întârziate în sumă de 96.115 lei, ca să se prelungească termenul împrumutului până la 15 Decembrie 1923 și se acorda creditorului facultatea de a refuza renta ce se va depune de Stat drept preț al exproprierei în total sau în parte, și cu dreptul de a rămânea creditor ipotecar pentru numerar asupra restului moșiei neexpropriate ;

Că pe timpul acestei convențiuni, recurentul I. Strelicescu înaintea Trib. Dolj, sesizat conform art. 76 din legea agrară cu distribuerea între creditori a rentei depusă de Stat ca preț al exproprierei, a cerut în prim rând Tribunalului, de a se exclude cele două creanțe ale sale dela această distribuțiune, urmând ca renta să fie împărțită celorlalți creditori, iar creanțele sale să continue a fi asigurate cu ipotecă în restul moșiei rămase neexpropriate, și cu gajul restului titlurilor de rentă ce ar rămânea proprietarului după achitarea celorlalți creditori ;

Că, însă Tribunalul a înlăturat această convenție ca fiind contrarie unei legi de ordine publică, și constatând că renta depusă de Stat acoperă toate creanțele ipotecare, atât ale Creditului funciar rural la care moșia era ipotecată cât și ale celorlalți particulari, a respins cererile recurentului și a hotărât că dânsul ca și ceilalți creditori să fie achitat integral în rentă, soluțiune criticată de recurent prin motivul de recurs ca violând art. 969 c. civ., după care convențiunile legal făcute, au putere de lege între părțile contractante ;

Considerând că, prin art. 76 din legea agrară, reglementându-se modul de lichidare a creanțelor privilegiate și ipotecare afate asupra moșiei expropriate când între creditori figurează — ca în speță — atât Creditul fun-

*) Dată după divergență.

ciar cât și alți particulari, se prevede că în ce privește creanțele particularilor, prin derogare dela legi sau convențiunea părților, privilegiile și ipotecile rămân de drept desființate în întregul lor deasupra porțiunii expropriate, și că drepturile acestor creditori se restrâng numai asupra părții rămase expropriatului, și numai pentru creanța ce ar mai avea de primit după ce în prim rând ar încasa numerariul sau titlurile de rentă convenite expropriatului;

Considerând că, dacă prin această măsură, s'a căutat incontestabil a se aduce proprietarilor expropriați o înlesnire, obligând și pe acești creditori să participe la sacrificiul impus proprietarilor rurali prin faptul exproprierei, legiuitorul s'a îngrijit însă, când a edictat această măsură, în prim rând de pericolul la care ar fi fost expus Creditul Statului, dacă s'ar fi lăsat la discrețiunea creditorilor ca aceștia să poată reclama pe temeiul convențiilor, achitarea creanțelor lor în numerar, căci într'un asemenea sistem proprietarii pentru a nu fi expuși la o urmărare silită ce i-ar fi deposedat de pământul ce le-a mai rămas în urma exproprierei, ar fi fost siliți de a vinde, cu orice preț, renta primită dela Stat, drept preț, spre a plăti pe creditori, cece ar fi provocat, incontestabil o depreciere și mai mare a titlurilor din cauza abundenței lor pe piață și astfel, în mod necesar, s'ar fi zdruncinat creditul Statului care a emis aceste titluri;

Că deaceia această măsură, nu poate fi considerată ca având menirea de a ocroti numai interesele personale ale unei categorii restrânse de persoane, și dela care aceștia ar putea renunța, ci ea privește un interes superior al Statului și ca atare cu drept cuvânt Tribunalul afirmă că dispozițiunile legii agrare, cari arată modul de lichidare al creanțelor au un caracter de ordine publică, dela care nu se poate deroga prin convenția părților;

Că prin urmare, Tribunalul înlăturând convenția de la 1 Iulie 1920 în virtutea căreia recurentul avea dreptul să refuze achitarea creanței sale, în modul stabilit de legea agrară, nu săvârșește vre-o violare de lege, și deci motivul de recurs e neîntemeiat.

Asupra motivelor II și III de recurs :

„Violarea art. 76 al. IV din legea agrară și exces de putere.

„Tribunalul respingându-mi concluziunea subsidiară pusă de mine, în sensul că acord debitorului termenul de zece ani dela expirarea împrumutului, violează art. 76 al. IV din legea agrară, atunci când contrariu prevederilor formale ale acestui text de lege, respinge propunerea mea, pe motivul că acordarea termenului nu poate fi făcută decât calculându-se cei zece ani dela însemnarea indemnității de expropriere.

„Cât privește rezerva făcută de mine de a discuta ulterior, cu ocaziunea lichidării pe calea dreptului comun, constituționalitatea dispozițiunii art. 76 al. IV din legea agrară, care fixează la 5% cota procentelor, socotesc că această rezervă nu era de natură a face inacceptabilă concluziunea mea subsidiară, întrucât în ipoteza acordării termenului de zece ani am obiectat numai că lichidarea având să se opereze pe calea dreptului comun, tot pe acea cale avea să se discute cu ocaziunea plății benevole sau șilite a debitorului, dacă aveam să primesc cota de 5% procentelor sau pe cea convențională pretinsă de mine. Prin urmare, în orice caz rezerva mea nu putea avea alt efect, decât pe acela de a pune instanța în situațiunea de a-mi respinge această rezervă însăși, pe motiv că constituționalitatea legii având a se discuta chiar cu ocaziunea lichidării exproprierei, dispozițiunea art. 76 al. IV ar fi fost o dispozițiune constituțională; Tribunalul însă nu putea să-mi respingă chiar concluziunea subsidiară, din pricina unei modalități de ordin secundar, făcând dintr'însa o condițiune sine qua non, printr'o substituție în intențiunile mele și printr'o apreciere a intereselor, pe care această instanță nu avea să le hotărâsoasă.

„In rezumat dar, Tribunalul nu putea să respingă conclu-

ziunea mea subsidiară, din cauza rezervei ce enunțam; putea să respingă acea concluziune, numai dacă, constituționalitatea art. 76 al. IV legea agrară trebuind să fie și fiind discutată cu ocaziunea lichidării exproprierei, s'ar fi oprit la soluțiunea că legea este constituțională și deci de natură a face propunerea mea în orice caz și în orice ipoteză inacceptabilă. Așa însă cum a procedat, Tribunalul a comis un exces de putere, fiindcă mi-a închis și calea dreptului comun și pe aceea a exproprierei, fără a mă putea apăra pe tema inconstituționalității art. 76 al. IV din legea agrară.

„Violarea art. 75 și 76 din legea agrară.

„Tribunalul asupra ultimei concluziuni subsidiare pusă de mine, printr'o greșită interpretare hotărăște că în speță nu ar putea fi vorba de o proporționalitate în mecanismul distribuției indemnității între creditori, pentru motivul că o asemenea chestiune nu s'ar putea pune decât în ipoteza că moșia expropriată ar fi fost ipotecată, numai unor creditori ipotecari nu și Creditului Rural — și încă și atunci, mai crede Tribunalul, proporționalitatea nu ar fi un raport între creanțe și terenul expropriat proprietarului, cum pretind eu, ci un raport între creanțe și renta depusă.

„Mai întâi de toate, dacă e vorba de o împărțire de sacrificii, nu e nici un motiv ca această soartă comună să fie necesară numai în ipoteza că între creditorii expropriatului nu ar exista și Creditul Rural. În al doilea rând, se interpretează greșit textele de lege pentru a se ajunge la această soluțiune. În adevăr, socotesc că o interpretare rațională a legii agrare ar fi următoarea :

„Legiuitorul agrar pentru a regula creanțele existente asupra moșiilor expropriate, s'a pus în trei ipoteze :

- a) Că moșia ar fi ipotecată numai Creditului Rural ;
- b) Că ar fi ipotecată numai unor creditori particulari ;
- c) Că ar fi ipotecată și Creditului și particularilor.

„Pentru prima ipoteză a formulat art. 74 din lege, pentru a doua ipoteză a formulat art. 76 din lege, iar pentru ipoteza mixtă textul intermediar al art. 75 din lege.

„Totuși în procedeul de redactare al său, legiuitorul agrar păcătuiind desigur ca metodă, a întrebuițat două diferite moduri de a se exprima și anume în ipoteza art. 75, aceea când între creditori figurează și Creditul Rural, legiuitorul privind soarta creanțelor, a început prin a se ocupa de cece are să se întâmple cu partea expropriată din moșie față de creanțe, pentru a spune că moșia se liberează de datorii, creanțele rămânând desființate, pentru ca apoi să se ocupe și de creanțe, declarând că ele au să opereze mai întâi asupra prețului și apoi asupra terenului neexpropriat, după rangul inscripțiunii. Este de recunoscut că legea nu spune și norma după care are să se facă această lichidare fiindcă după modul de distribuție obișnuită — pro rata — lichidarea ar însemna proporția între creditori unii față de alții, după quantumul fiecărei creanțe, raportată la suma de distribuit, pe când după norma adoptată de același legiuitor, pentru ipoteza următoare a art. 76 din legea agrară, aceia când între creditori nu a figurat și Creditul Rural, lichidarea ar însemna proporția între creditori față cu debitorul lor, după quantumul fiecărei creanțe raportate la întinderea moșiei rămase debitorului, ceiace este cu totul altceva.

„Dar, am pus premisa aceasta a modului în care se exprimă legiuitorul agrar într'una din cele două ipoteze, aceia a art. 75 pentru a demonstra că în ipoteza următoare, aceia a art. 76, după ce legiuitorul procedează la fel cu regularea soartei creanțelor față de cele două situațiuni, aceia a moșiei expropriate și cea a celei neexpropriate, el specifică și norma după care are să se facă lichidarea creanțelor și anume nu aceia obișnuită, — care face abstracție de raportul creditorilor cu debitorul și pe care nu avea nevoie să o amintească, și desigur o altă normă bazată pe principiul sacrificiului comun, aceia a proporționalității creanțelor față de terenul rămas neexpropriat din totalul moșiei, pentru a pune la contribuție și pe debitor cu o cotă parte din rentă, precum și pentru a împărții la rândul lor pe creditori cu o cotă parte din creanța rămasă asupra terenului neexpropriat. Ar fi fost logic, ca în acest articol 76, legiuitorul să spună că norma aceasta exprimată prin al. II al art. 76, are a fi comună și art. 75 precedent, după cum îi sunt desigur comune și aliniatele următoare, acela al dobânzii de 6% dela 15 Dec. 1918, care nu există în art. 75, acela al convențiunii de

plată în numerar cu termen de zece ani și dobânda de 5% și în fine acela cu purgarea sarcinilor, cu procedura de lichidare etc., dispozițiuni care se vede că sunt comune și ipotezei art. 75, deși nu se specifică expres prin art. 76 ca ele au a fi considerate ca aplicabile și pentru situațiunea prevăzută de art. 75.

„De ce prin urmare, nu ar fi comun ipotezei din art. 75 al. II din art. 76, privitor la proporționalitatea creanțelor, care cadrează cu principiul participării la sacrificiul comun? a contesta această unică consecință, ar însemna c inconsecvență, numai din cauza unei redactări defectuase a legii agrare. Intr'adevăr, din două una: ori principiul legii agrare este acela al sacrificiului comun și atunci art. 76 este în întregime comun ambelor ipoteze, atât ipotezei existenței Creditului Rural, cât și celei a neexistenței lui printre creditori, ori, dacă nu e comun acest text al art. 76, atunci pe deoparte legiuitorul ar fi nedrept și inconsecvent, iar pe de altă parte urmarea logică va avea să fie aceea că nu au a se aplica ipotezei art. 75, aceea a speței procesului, nici una din dispozițiunile art. 76 din legea agrară, nici dobânda de 6% dela 15 Decembrie 1918, nici purga sarcinilor asupra terenului expropriat, nici lichidarea pe calea aceasta a ordonanțelor președințiale, ci pe calea obișnuită a exproprierii pentru utilitate publică.

„Din această dilemă nu se poate eși, și aceasta pentru că legiuitorul, în loc să facă un nou articol comun după articolul 76, sau să fi declarat prin art. 76 că aliniatele II și următoarele sunt comune și art. precedente 74 și 75, a adăugat pur și simplu aceste aliniat la art. 76, aliniat care însă nu pot fi decât considerate ca comune în total, nu în parte“.

Având în vedere că înaintea Tribunalului, în mod subsidiar, reclamantul a mai cerut ca, chiar în cazul când s'ar hotărî să fie achitat și el în rentă, această plată să se facă proporțional cu moșia expropriată, adică creanțele să fie achitate în rentă numai în proporția întinderei expropriate, rămânând să continue restul creanțelor sale asupra părții din moșie neexpropriată; și, în fine, tot în mod subsidiar, a mai cerut tribunalului să se ia act că consimte, pentru a putea fi plătit în numerar conform art 76 din legea agrară, ca să se prelungească termenul creanțelor sale cu zece ani, însă, acest termen să se calculeze dela data expirării primei convențiuni, 15 Decembrie 1915, iar nu dela data consemnării rentei de către Stat și să i se mai rezerve la expirarea acestor zece ani, dreptul de a discuta cuantumul procentelor la care are dreptul pe acest interval;

Că, însă, Tribunalul a respins și aceste cereri, motivând că, potrivit art. 75 și 76 din legea agrară, plata creditorilor trebuie să se facă integral în rentă când valoarea rentei consemnate acoperă toate creanțele, iar în ce privește declarația recurentului de prelungire a termenului creanței, a respins-o pentru motivul că recurentul a consimțit la prelungire numai sub condițiuni neadmise de lege care determină la data de când începe prelungirea termenului — consemnarea rentei — și cuantumul procentelor, soluțiune de asemenea criticată de recurent ca violând art. 75 și 76 din legea agrară;

Considerând că, în ce privește achitarea creanțelor ipotecare și privilegiate, prin art. 74, 75 și 76, legiuitorul ocupându-se de diferitele categorii de creditori, reglementează în mod deosebit lichidarea creanțelor aparținând Creditului funciar de acelea aparținând celorlalți particulari; că, în ce privește creanțele particularilor, deși prin art. 76, alin. II, care se ocupă de ipoteza când între creditori nu figurează și Creditul funciar, se prevede că aceste creanțe continuă a subsista proporțional asupra părții ipotecate rămase expropriatului și în condițiunile actului de ipotecă; de aci însă nu se poate deduce, după cum pretinde recurentul, că acest text pentru ipoteza de care se ocupă ar avea înțelesul că toate aceste creanțe se vor achita numai în parte în rentă proporțional cu suprafața expropriată, divizân-

du-se fiecare creanță proporțional asupra suprafeței expropriate și a celei neexpropriate, și în proporție cu suprafața expropriată creditorul să primească renta, iar pentru restul creanței să subsiste ipoteca asupra restului moșiei neexpropriate;

Că, în adevăr, prin art. 75, care se ocupă de ipoteza când printre creditori se află și Creditul funciar rural, se prevede neîndoios că, cu excepția Creditului funciar, creditorii conservă drepturile lor asupra porțiunii rămase expropriatului numai pentru creanța ce ar mai rămânea de primit după ce în prim rând va încasa titlurile de rentă convenite proprietarului expropriat conform art. 69, ceea ce înseamnă învederat că, creditorii vor încasa mai întâiu titlurile de rentă depuse drept preț, și numai în caz când aceste titluri de rentă nu ar acoperi creanțele, acestea vor subsista asupra restului moșiei rămase expropriatului;

Că, aceeași interpretare trebuie admisă și în ipoteza art. 76, care se ocupă de cazul când printre creditori nu se află și Creditul funciar, căci este inadmisibil de a se crede că după ce în ipoteza art. 75 legiuitorul prevede acest mod de lichidare, să se contrazică prin textul imediat următor și să prevadă un alt mod de lichidare a acelorași creditori, făcând să depindă soarta creanțelor nu după împrejurarea — singură decisivă — dacă este rentă suficientă sau nu, ci după cum moșia ar fi ipotecată sau nu și Creditului funciar;

Că, dacă legiuitorul vorbește de proporționalitate între creanțe, proporționalitate în virtutea căreia creditorii trebuie să fie achitați, este pentru a face ca toți creditorii să primească neapărat titlurile de rentă, pentru a nu se întâmpla ca tocmai creditorii cari având un rang de preferință mai înalt și trebuind a fi achitați cei întâiu, să primească numai rentă, iar creditorii în rang mai inferior să nu poată fi achitați cu ocazia exproprierii și să rămână a fi achitați din moșia expropriată numai în numerar;

Că, în fine, și din alin. IV al art. 76, care prevede că acești creditori — din art. 75 și 76 — au puțința de a fi achitați în numerar, dacă vor consimți ca întreaga lor creanță să rămână asigurată în restul moșiei neexpropriate, și în același timp ar prelungi cu zece ani termenul de exigibilitate fixat de lege, și cu dobândă numai de 5 la sută pe an pentru acest interval, se indică de asemenea intențiunea legiuitorului că acum, la data exproprierii, când creanțele devin exigibile prin efectul legii, creditorii trebuie să primească moneda pe care o plătește Statul;

Că, în specie, constant fiind că Statul a achitat prețul exproprierii numai în titluri de rentă, care acoperă prin valoarea lor toate ipotecile aflate asupra moșiei, și că recurentul nu a consimțit la prelungirea termenului creanțelor sale în condițiunile legii, urmează că în conformitate cu legea, Tribunalul hotărăște că recurentul să fie achitat acum în rentă, în întregime, ca și ceilalți creditori, și, ca atare, motivele de recurs sunt neîntemeiate.

Pentru aceste motive, Curtea, respinge recursul, etc.

NOTĂ. — Deciziunea Inaltei Curți de Casație, soluționează o serie de chestiuni și principii, în legătură cu efectele produse de legea agrară, în raporturile de creanță între debitorii și creditorii ipotecari.

Vom analiza, cât mai sumar posibil, toate punctele de drept, deduse în judecata Curții supreme.

I. Caracterul de ordine publică al dispozițiunilor art. 75 legea agrară, referitoare la plata în titluri de rentă.

Art. 75 din legea agrară stabilește că debitorul

ipotecar expropriat se poate libera, valabil, plătind titluri de rentă, cari înlocuiesc orice altă monedă în care părțile au convenit să facă plata.

În speță, debitorul ipotecar convenise, cu creditorul său, la 1 Iulie 1920, să constituie o ipotecă adițională, al cărei obiect era vechea creanță ipotecară, ce greva moșia expropriată, plus dobânzile capitalizate, și a cărei nouă asietă era porțiunea de moșie rămasă debitorului după expropriere.

Prin clauzele contractului acestei ipoteci adiționale, părțile conveniseră ca exigibilitatea creanței ipotecare să fie prelungită până la 15 Decembrie 1923, iar creditorul era investit cu dreptul de a refuza titlurile de rentă ce, urma a-i fi atribuite, cu ocaziunea întocmirii tabloului de ordine, prevăzut art. 76 din legea agrară.

Intemeiat pe stipulațiunile acestei convențiuni, creditorul ipotecar a cerut Tribunalului ca titlurile de rentă, consemnate de Stat, să fie atribuite, exclusiv, celorlalți creditori ipotecari, invocând, în favoarea sa, dreptul de a încasa creanța numai în numerar.

Tribunalul a înlăturat această convențiune, socotind-o ca fiind contrarie unei legi de ordine publică.

În contra acestei interpretări, creditorul ipotecar făcând recurs și invocând ca motiv excesul de putere al tribunalului, care a înlăturat existența și efectele unei convențiuni, căreia art. 969 c. civ., îi recunoaște puterea de lege între părțile contractante, Înalta Curte a consacrat în totul teoria tribunalului.

Chestiunea care se impune analizei noastre, este aceea de a se ști dacă modalitatea plății în titluri de rentă, este un principiu ce are la baza lui o consideratiune de ordine publică. În acest caz, este evident că orice convențiune ar interveni între părți, având de efect să înlătore, direct sau indirect, în totul sau numai în parte, acest principiu, urmează a fi socotite nule, potrivit art. 5 și 968 din codul civil.

Dintre numeroasele noțiuni, din cari este alcătuit dreptul, nici una, poate, nu are un caracter mai lipsit de precizie și mai primitiv de comentarii și speculațiuni variate, ca noțiunea ordinii publice.

Lipsa unui criteriu pozitiv a îngăduit ca, în practica judiciară, noțiunea de ordine publică să poată fi invocată în mod prea frecvent și prea abuziv, consacrandu-se, prin interpretări eronate, situațiuni de fapt și de drept, cărora li se atribuia un caracter în contra ordinii publice, cu toate că nu-l aveau, și înlăturându-se, pe de altă parte, în unele cazuri, nuanța ilicită a altor situațiuni, apreciate că nu contravin ordinii publice, cu toate că, ele erau, în esența lor, o sfidare vădită a acestui înalt principiu, pe care se reazemă o bună alcătuire juridică și socială.

Dacă ar fi îngăduită o definiție, s'ar putea spune că noțiunea de ordine publică, este imperativul categoric al conștiinței sociale, personificată în organele însărcinate să distribue justiția.

Doctrina recunoaște caracterul variabil în timp și spațiu al ordinii publice și fără a formula o normă precisă și statornică, recomandă totuși, că judecătorii trebuie să socotească în categoria legilor de ordine publică toate acele legi cari, „prin fundamentul lor, se sprijină pe o serie de considerațiuni, pe cari legiuitorul, organ al gândirii naționale, le învederează ca absolut esențiale la

menținerea existenței societății în forma în care „el o dorește și pe care o socotește mai bună”¹⁾.

Se recunoaște un caracter de ordine publică legilor relative la organizarea socială, la organizarea politică și publică a Statului, la organizarea economică, la organizarea morală și religioasă.

II. Noțiunea ordinii publice în legătură cu dispozițiunile art. 75 legea agrară

Desigur, că, reglementarea raporturilor dintre creditorii ipotecari și debitorii expropriați, interesează, în cel mai înalt grad, și au o afinitate, ce nu se poate tăgădui, atât cu organizarea economică, cât și cu preocupările de ordin superior de a se evita o învrăjbită a clasele sociale, cu toate consecințele ei nefaste pentru țară.

Stabilirea acestei modalități de plată, în titluri de rentă, este un simplu amănunt în doctrina fundamentală a legiuitorului, care s'a gândit să creieze o nouă așezare economică, în care pământul trebuie să aparțină acelor cari îl muncesc și la orânduirea căreia a socotit necesar să impună sacrificii, atât proprietarilor rurali, cât și creditorilor ipotecari.

Fără modalitatea plății în titluri de rentă, legiuitorul ar fi devalorizat, el însuși, niște efecte, cari în concepțiunea sa, au fost asimilate monetei curente liberatorii și care ar fi rămas fără nicio destinațiune practică, dacă debitorul expropriat nu le-ar fi putut utiliza la plata datoriilor.

Dar, în afară de aceasta, chestiunea trebuie privită și din punctul de vedere că legiuitorul a înființat în crearea titlurilor de rentă, o noua speță de monedă, cu un curs liberatoriu forțat, aducând, prin aceasta, o modificare a sistemului monetar existent și organizând bazele acestui sistem monetar, potrivit nevoilor și principiilor dominante ale momentului social și economic.

III. Consecințele încălcării dispozițiunilor de ordine publică

Acestea fiind principii relative la materie, rezultă că încălcarea unei dispozițiuni, ce privește ordinea publică legală, are ca sancțiune nulitatea și ineficacitatea actului făcut în disprețul legii²⁾.

Înalta Curte constată că măsura de a se plăti creanțele ipotecare în titluri de rentă a fost determinată și de preocuparea legiuitorului de a nu se expune creditul Statului, credit ce ar fi fost serios atins, dacă s'ar fi lăsat la discrețiunea creditorilor ca aceștia să poată reclama, pe temeiul convențiunilor, achitarea în numerar a creanțelor lor.

Continuând argumentarea sa, Curtea de Casație arată că, printr'un asemenea sistem, proprietarii, pentru a nu fi expuși la o urmărire silită ce i-ar fi deposedat de pământul rămas în urma exproprierii, ar fi fost siliți să vândă renta cu prețuri derizorii, ceea ce ar fi provocat o depreciere și maimare a acestor efecte din cauza abundenței lor pe piață,

1) Baudry-Lacantinerie et Fourcade, I, No. 268 și urm.; Aubry et Rau, I, No. 36, p. 178; Laurent, I, No. 39, 40, 46-66; Hue, I, No. 186, p. 174; Planiol, I, ed. VIII, No. 291, 292; Colin et Capitant I, pag. 62 și urm.; Gény, Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif, pag. 236, 548; Vareilles-Sommères, Des lois d'ordre public et de la dérogation aux lois; Duguit, L'Etat, le droit objectif et la loi positive, pag. 565. Vezi D. Alexandresco, I, pag. 223 și urm. cu numeroase trimiteri la doctrină și jurisprudență.

2) Baudry-Lacantinerie, I, No. 270; Laurent, I, No. 50 și 59 și urm.; Hue, I, No. 187; Capitant, p. 25, 26.

sdruncinându-se, astfel, creditul Statului, a cărui semoănătură nu ar mai fi inspirat nici-o încredere în viitoarele împrumuturi sau combinațiuni financiare, în cari Statul ar fi putut fi interesat.

Deciziunea Casației constituie o justă interpretare a art. 75 din legea agrară și prezintă, din punctul de vedere doctrinar, o netăgăduită importanță, de oarecă ea exemplifică și lămurește, cu un caz concret și practic, noțiunea, atât de abstractă și insezabilă, a ordinei publice legale.

Chiar, dacă, creditorul ipotecar ar fi invocat dreptul de a fi plătit în numerar, nu în baza unei convențiuni bilaterale, ci, în baza unei simple renunțări a debitorului, renunțare care este un act unilat ral, soluțiunea nu putea fi alta, deoarece, este în indios că sancțiunea nulității, cuprinsă în art. 5 și 968 c. civ., operează și în act-lele unilate-rale de voință, pöntru motivul că, dacă s'ar admite teoria contrarie, ar fi ca nulitatea să nu mai fie în funcțiune de caracterul intrinsec ilicit al actului juridic, ci de formă bilaterală sau unilaterală, sub care părțile un încercat să eludeze legea³⁾.

III. Noțiunea proporționalității, prevăzută de art. 76 legea agrară

O altă chestiune importantă, dedusă în judecata Inaltei Curți, este aceea de a se ști care poate fi înțelesul noțiunii de proporționalitate, prevăzută de art. 76 din legea agrară.

Inalta Curte de Casație se întreabă dacă principiul proporționalității urmează să fie aplicat în raportul care există între întinderea terenului expropriat față de cel rămas în proprietatea debitorului în urma exproprierii.

Chestiunea această a fost discutată pe larg în studiul nostru, *Plata prețului exproprierii*, publicat în *Curierul Judiciar* No. 7/923 și în broșura (Edit. *Curierul Judiciar* din 1923). Am arătat acolo cele trei sisteme, cari explică înțelesul practic al noțiunii de proporționalitate, demonstrând că adevăratul înțeles al proporționalității se referă numai la situațiunea creditorilor ipotecari, unii față de alții, spre a se evita, în practică, rezultatul strigator de nedrept, ca un creditor ipotecar, dintr'un rang subsequent, să poată fi plătit în numerar, iar un altul, dintr'un rang anterior, să fie obligat a primi numai titluri de rentă, făcându-se astfel iluzorii drepturile ce decurg din anterioritatea inscripțiunii ipotecare, conform principiului *prior in tempore, potior in jure*.

În orice caz, trebuie înlăturată teoria după care, legiuitorul agrar s'ar fi gândit să aplice principiul proporționalității la întinderea terenului expropriat, față de cel rămas neexpropriat, cât și teoria după care, proporționalitatea se calculează prin stabilirea unui raport între totalul creanțelor ipotecare și întinderea proprietăților expropriate (Vezi nentru amănunte *Curierul Judiciar* No. 7/923, pag. 97—99). A se consulta și lucrarea d-lui Const. Stoianovici, *Soarta creditorilor ipotecari sau privilegiați în urma exproprierii* (Editura *Curierul Judiciar* 1923).

IV. Principiul plăței proporționale se aplică atât în ipoteza art. 75 legea agrară cât și în cea prevăzută de art. 76

O altă chestiune, soluționată prin decizia Curței de Casație, este aceea de a se ști, dacă principiul plăței proporționale se aplică în ambele ipoteze, prevăzute de art. 75 și 76 din legea agrară, adică, atât în cazul când creanța creditorului ipotecar coexistă cu a Creditului rural, cât și în cazul când este vorba de creanțele ipotecare ale unor particulari, fără concursul unei creanțe a Creditului.

Creдем că nu ar fi nicio rațiune juridică, ca principiul proporționalității să nu aibă loc, atunci când creanțe ipotecare ale unor particulari grevează moșia expropriată, concomitent cu creanța Creditului rural.

Dacă este adevărat, că principiul proporționalității se bazează pe considerațiuni de echitate superioară, ce au călăuzit pe legiuitor, în scopul de a evita rezultatul paradoxal ca, un creditor ipotecar, anterior, să aibă mai puține drepturi decât un creditor posterior, în acest caz, nici-o discuțiune un mai poate fi că sfera de aplicațiune a principiului plăței proporționale, cuprinde în sine ambele situațiuni, prevăzute și reglementate de art. 75 și 76 din legea agrară.

V. Condițiunile în care creditorul ipotecar poate obține plata în numerar a creanței prin p orogarea exigibilității pe 10 ani

Acolo, însă, unde deciziunea Inaltei Curți, ni se pare că păcătuște, este asupra punctului că, creditorul ipotecar nu avea dreptul de a formula cererea sa subsidiară, conform art. 76 al. 4 din legea agrară, dacă însoțea această cerere de anumite condițiuni sau modalități de aplicare.

În speță, era vorba că, recurentul creditor, acorda un termen de zece ani, debitorului expropriat, în scopul de a primi plata creanței sale în numerar, evitând astfel, a fi achitat în titluri de rentă.

Creditorul ipotecar, condiționa însă, această păsuire acordată debitorului, de împrejurarea ca, termenul de zece ani, să fie calculat, dela data exigibilității primei convențiuni ipotecare, adică dela 15 Decembrie 1915. În același timp, creditorul își rezerva dreptul de a discuta ulterior cu ocaziunea lichidării pe calea dreptului comun, constituționalitatea art. 76 al. IV, referitor la fixarea cotei de 5% procente anuale.

VI. Data de când se calculează cei 10 ani de pre'ungire

Creдем că termenul de zece ani trebuia să fie calculat dela conservarea rentei. Posibilitate acordată creditorului ipotecar, prin art. 96, de ași încasa creanța în numerar deși constituie un act de bunăvoință și protecțiune a legii față de creditor, nu poate, totuși, fi înțeleasă decât numai luându-se ca punct de plecare a celor zece ani dela data consemnării titlurilor și rentă.

Dacă s'ar lua ca punct de plecare scadența anterioară ar fi ca, în fapt, această prorogare a exigibilității creanței să fie numai de câteva luni de zile sau chiar și mai puțin, cum s'ar putea întâmpla în cazul că datoria ipotecară, lihidată cu ocaziunea exproprierii, a avut o scadență cu mult îndepărtată în urmă, de exemplu în anii 1913 sau 1914.

4) Vezi în acest sens Ernest Paximade, ziarul *Argus* din 3 Dec. 1923.

3) Baudry Lacantinerie, I, No. 270; Curtea Apel Caen, 27 Dec. 1899, Sirey 1902, II, pag. 89; Curtea Apel Lion, 10 Iulie 1901, Dalloz 1904, II, No. 347; Cas. fr. civ. 4 Noembrie 1901, Sirey, 1903, I, pag. 273; idem 28 Ianuarie 1902, Sirey, 1903, I, pag. 10; dem 3 Martie 1902, Sirey 1902, I, pag. 167; Cas. fr. Req. 30 Mai 1902, Sirey 1903, I, pag. 278; Curtea Apel Amiens, 26 Iunie 1902, Sirey 1904, II, pag. 34; Curtea Apel Grenoble, 4 Noembrie 1902, Sirey 1903, II, pag. 190.

Din momentul ce avantajul plăței în numerar, acordat creditorului, este echivalentul unui sacrificiu, fără a i se putea atribui caracterul unui act de constringere sau vexațiune față de debitorul expropriat, este dela sine înțeles că acest sacrificiu să fie efectiv, astfel cum îl cere și îl înțelege atât spiritul legii cât și echitatea.

A admite altfel, ar fi ca în categoria generală a creditorilor ipotecari și privilegiați să se creeze, în mod nejustificat, o subdiviziune, favorizată de creditor, care și-ar putea încasa în numerar întreaga creanță numai la un interval de câteva luni dela expropriere, pe când restul creditorilor a fost supus regimului excepțional și dezavantajos al plăței în titluri de rentă.

Cuvintele „dela expirare“ din art. 76 aliniat IV trebuesc înțeluse, în orice caz, contra creditorului ipotecar, adică că, dacă scadența convențională a ipotecei este posterioară datei când s'a consemnat renta, termenul de zece ani urmează să fie socotit cu începere dela această scadență convențională.

VII. Înălțurarea motivului II de casare este nejustificată

Instanța de fond, nu putea respinge cererea creditorului ipotecar, de a beneficia de dreptul achitărei în numerar, numai pentru simplul fapt că, creditorul ar fi fixat o dată greșită, de când urma să se calculeze cei zece ani de păsuire, acordați debitorului și pentru că și-ar fi rezervat dreptul de a discuta ulterior constituționalitatea dobânzilor de 5%.

O cerere întemeiată, parțial în fapt și în drept, nu poate fi respinsă, *de plano*, de instanțele judecătorești, pentru motivul că reclamantul, ar fi indicat o dată greșită sau neexactă de când dreptul său urmează să ia ființă și să fie recunoscut de justiție.

Este, în deajuns de cunoscut, că astăzi nu mai trăim sub regimul dreptului clasic formal, când valorificarea sau respingerea unei pretențiuni, era fatal, condiționată, de anumite formule sacramentale.

Faptul că, un reclamant urmărește dobândirea și consacrarea unui drept mai larg, decât îi permite legea sau raportul juridic preexistent, dintre părți, nu este un motiv serios, ca pretențiunea sa să fie respinsă în întregime.

Misiunea esențială a instanțelor, este de a armoniza pretențiunea formulată cu principiile dreptului și de a da o satisfacțiune reclamantului, în cadrul acestor principii.

Nici o regulă de drept procedural, a nici unei legislațiuni din lume, nu îndrituește pe o instanță judecătorească să respingă integral o acțiune, numai pentru motivul că, reclamantul ar fi cerut mai mult, decât i s'ar fi convenit în realitate.

Iată, de ce, din acest punct de vedere, soluțiunea Curței de Casație, ni se pare antijuridică și regretăm că instanța noastră supremă a omis să dea o legitimă satisfacțiune adevăratelor principii de drept, și să atragă, prin casare, atențiunea instanței de fond, că datoria sa juridicțională era de a recunoaște și consacra dreptul în sine, dacă i se părea întemeiat, iar nu de a-l respinge, *de plano*, pentru motivul că reclamantul solicitase ca dreptul său să fie recunoscut la o dată mai îndepărtată sau mai apropiată și să fie consfințit cu anumite modalități sau rezerve.

Păstrăm, întregul respect pentru făuritorii juris-

prudenței noastre și cu toate că nu ne-am îndepărtat nici o dată de adevărul etern că greșelile sunt inerente aprecierii și judecății umane,—dorim totuși din adâncul sufletului, ca, în cuvântul Inaltei Curți de Casație, să se oglindească, întotdeauna, sau, cel puțin, cât mai des, adevărul pur, adevărul axiomatic, atât de trebuitor, în așezarea și îndrumarea vieții juridice românești.

Fără aportul, esențialmente necesar al acestui adevăr, care este numai unul, activitatea supremei noastre instanțe, destul de rodnică și de onorabilă în aspectul ei general, este amenințată să devină un mozaic pestriț de jurisprudențe contradictorii și profund înconciliabile cu adevăratele principii ale Dreptului.

TRAIAN ALEXANDRESCU
Avocat

TRIBUNALUL BRĂILA SECȚIA II-a

Audiența dela 11 Iunie 1923

Președinția d. lui N. BRĂEȘCU, Judecător
Watson & Youell cu Direcția Generală a Vănilor
Sentința civilă No. 156

Reticență vamală. — Cine poate fi condamnat la amendă conf. art. 67 alin. I din legea vămilor?

Data descoperirii infracțiunii. — Utilitatea datei. — Nulitate.

Agenția de vapoare nu poate fi condamnată la amendă în cazul unei reticențe vamale conf. art. 67 alin. I decât în cazul special prevăzut de art. 274, pentru proviziunile de bord.

Omisiei datei când s'a constatat infracțiunea vamală atrage nulitatea procesului verbal de reticență. Această dată nu corespunde neapărat cu momentul depunerii manifestului, deoarece reticența vamală consistă tocmai între nepotrivirea dintre marfa declarată și cea constatată, constatare care la vase poate cere vreun timp de câte va zile.

Tribunalul,

Având în vedere apelul înreg. la No. 1916/922, făcut de firma comercială Watson & Youell, agenție de vapoare din Brăila, contra deciziei Direcției generale a vămilor cu No. 229775/922, care aproba procesul-verbal de contravenție cu No. 14135 din 30 Ianuarie 1922, încheiat de vama Brăila;

Având în vedere că, prin acest proces-verbal, contravenienții Constantin Jacomi și Agenția Watson & Youell, sunt supuși în mod solidar la o amendă de 22500 lei pentru că la controlul mărfurilor descărcate din vaporul Cundal, sub pavilion englez, în urma depunerii manifestului No. 104/21 August 1920 la vama Brăila, s'au găsit lipsă mai multe colete;

Având în vedere primul motiv de apel, prin care se susține că în cazul când se constată o lipsă de marfă ce se descarcă din vapor, conform art. 67, alin. I legea vămilor, numai căpitanul sau patronul vasului suferă amenda, iar nu agenția de vapoare; că dar rău s'a aplicat această amendă firmei apelante;

Considerând că art. 67, alin. I legea vămilor prevede clar și expres că atunci când e vorba de marfă, dacă la descărcare se găsesc colete în număr mai mic decât cel trecut în manifest, amenda o suportă căpitanul vasului, iar nu agenția de vapoare;

Că, în adevăr, art. 274 legea vămilor face pasibil de amendă și pe agentul de vapoare, dar acest text nu se

aplică în speță, cum susține reprezentantul vămei, și se referă numai la proviziile de bord și chiar în acest caz fac răspunzător numai pe agenții, cari au semnat declarațiile proviziilor de bord; or, nu este admisibil într'o lege specială ca legea vămilor, să aplicăm pe cale de analogie acest text și în cazul când se constată lipsă la marfă, când este aplicabil numai art. 67 legea vămilor;

Că, dealtfel, acesta a fost și modul de a vedea al Direcției generale a vămilor care, în speță, nu face aplicarea art. 274, pentru că nu-l menționează în cuprinsul deciziei, așa cum prevede art. 210, alin. II legea vămilor;

Având în vedere opunerea reprezentantului vamal, că deși legea nu face răspunzător în speță pe agenții de vapoare, totuși agenția Watson & Youell și-a luat singură această răspundere prin scrisoarea din 22 August 1922;

Considerând că procesul-verbal de contravenție se referă la un fapt petrecut în August 1920, iar agenția Watson & Youell declara că și ia răspunderea infracțiunilor privitoare la manifest în August 1922, adică cu doi ani mai târziu;

Că, deci, în orice caz, ea nu poate fi ținută răspunzătoare decât pentru fapte ce urmau dela această dată, iar nu pentru fapte nepetrecute, căci atunci se impune să ne întrebăm până la ce dată în trecut retroactivează această garanție;

Având în vedere și al doilea motiv de apel, că procesul-verbal de contravenție nu prevede data când s'a descoperit infracțiunea și, deci, conform art. 215, al. II legea vămilor, el este nul;

Considerând că, potrivit dispozițiilor art. 203 legea vămilor, procesul-verbal de contravenție, pe lângă alte mențiuni, trebuie ca să prevadă locul și data când a fost încheiat, și deosebit de aceasta trebuie să mai prevadă locul și data descoperirii infracțiunii;

Că, conform art. 215, alin. II legea vămilor, lipsa mențiunilor prevăzute de art. 203, atrage nulitatea procesului-verbal;

Că, în speță, procesul-verbal prevede numai locul și data când a fost încheiat, dar nu prevede locul și data când s'a descoperit infracțiunea;

Că această mențiune era cu atât mai necesară cu cât procesul-verbal e încheiat la 30 Ianuarie 1922, pentru a constata o infracțiune petrecută în August 1920;

Că Tribunalul găsind întemeiate aceste motive de apel, găsește inutil a mai discuta pe celelalte și deci urmează a admite apelul, a reforma decizia apelată și a anula procesul-verbal de contravenție, încheiat contra firmei Watson & Youell.

Pentru aceste motive, redactate de d-l jud. Brăescu, Tribunalul admite apelul, etc.

(ss) Brăescu, Georgescu.

Grefier, (s) Ispas.

NOTA. — Speța judecată este o contravenție la art. 67 din legea generală a vămilor. După acest articol, dacă vama prin agenții săi găsește la descărcarea unui vas că numărul de colete descărcate este mai mic decât cel trecut în manifest (foaia constatând încărcătura vasului) faptul este calificat de contravenție și căpitanul vasului este supus la o amendă de 50 lei de fiecare kgr. sau fracțiune de kgr. din marfa aflată lipsă. În speță, vama Brăila constatând printr'un proces-verbal lipsa unor colete la descărcarea

mărfurilor din vasul „Cundal“, face responsabil pe agentul vasului soc. Watson & Youell, iar direcția g-lă a vămilor întărește acest proces-verbal printr'o decizie, menționând că soc. Watson & Youell este condamnată la o amendă de 22500 lei, pe baza art. 67, alin. I din legea vămilor.

După art. 67, alin. I din leg. vămilor, pasibili de pedeapsă sunt: căpitanul și patronul vasului, articolul nici nu menționează pe agentul vasului. Așa fiind chestiunea pusă Tribunalului a fost următoarea: Agentul de vase poate fi condamnat la amenzi în virtutea art. 67, alin. I, din legea vămilor?

Evident că nu. Articolul este foarte clar și a dăinuit așa cum este fără a fi modificat în ceia ce privește răspunderea, deși a fost în câteva rânduri ușor modificat în privința quantumului amenzi. Dacă prin urmare acest articol a rămas modificat în privința răspunderii, rezultă că voința legiuitorului a fost și este ca numai căpitanul și patronul vasului să fie pasibili de amendă în cazurile vizate de art. 67, al. I, din legea vămilor, adică legiuitorul n'a înțeles să modifice prin această lege specială, răspunderea căpitanului pentru marfa încărcată în vasul său, ci el să răspundă și în acest caz de marfa lipsă, după cum răspunde de ea după art. 508, al. I c. com.

După art. 67, deci, agentul de vapoare nu poate fi condamnat la amenzi. Reprezentantul vămei a susținut în instanță că în speță se poate face și aplicația art. 274 din legea vămilor. Era o eroare grosieră ceia ce susținea vama, căci invocă un articol pus sub cap. XXV din lege intitulat: «Despre proviziile de bord ale vaselor plutitoare».

În acea materie este just că agentul de vas răspunde alături de căpitan, dar numai în acea materie. Agentul de vas răspunde pentru proviziile de bord, dar proviziile unui vas sunt: orice se găsește pe vas și nu este trecut în manifest ca marfă, deci agentul răspunde pentru tot ce nu e socotit ca marfă.

Tribunalul n'a admis punctul de vedere al vămei, căci era cu neputință să aplice pe cale de analogie, într'o lege specială și de strictă interpretare, un articol care se referă la o materie cu totul opusă celei în care ne aflăm.

Și ca dovadă că articolul invocat de vama n'avea ce căuta în cazul nostru este că nici direcțiunea g-lă a vămilor nu-l menționează în decizia condamnatorie pusă pe procesul-verbal, deși menționarea în decizie a articolului pe care se sprijină o condamnare este categoric cerută de art. 210, alin. II, prin termenii imperativi „*va trebui să conțină articolul legii pe care își sprijină condamnarea etc.*“

Vama a mai susținut în instanță că agentul vasului ar fi dat un act de garanție și că pe

baza acestui act urmează să fie condamnată agenția Watson & Youell.

Tribunalul a văzut că actul de garanție invocat de vamă este dat la un an și jumătate după comiterea contravenției și respinge cererea vămii de a sprijini condamnarea pe acest act, pentru bunul motiv că actul n'a fost dat cu efect retroactiv.

În afară de acest motiv, vama n'ar fi putut uza de el chiar dacă agenția l-ar fi dat cu putere retroactivă, căci cum am arătat Tribunalului, printr'un act de garanție, cel ce garantează nu-și ia altă obligație decât să despăgubiască pe creditorii în cazul când acesta după ce s'a adresat debitorului principal n'a fost satisfăcut. Vama avea puțința după legea vămilor art. 70 și 224 să rețină vasul său marfa până la împlinirea amenzii, aceasta trebuia să o facă. Agenția prin actul de garanție nu se obliga de alt să satisfacă pretențiile vămii în cazul când aceasta deși își luase toate măsurile permise de lege n'a fost satisfăcută.

Al doilea motiv de apel invocat de apelantă a fost următorul:

Procesul-verbal nu arată data descoperirii infracțiunii, dată care este cerută de art. 203 lit. a, și prescrisă sub pedeapsă de nulitate de art. 215, alin. II, din legea vămilor.

Intr'adevar, procesul-verbal prin care se constată infracțiunea trebuia încheiat după indicațiunile date de art. 201 și urm. din lege; or, printre alte mențiuni procesul verbal trebuie să conțină data descoperirii infracțiunii, locul și ora unde a fost comisă.

Înalta Curte de Casație s'a pronunțat că menționarea locului și orei unde s'a comis infracțiunea nu e necesară, decât în materie de contrabandă și că e de prisos în materie de simplă contravenție; dar nu s'a pronunțat în privința datei când s'a descoperit infracțiunea. Am socotit că această dată este indispensabilă într'un asemenea proces-verbal și aceasta pentru următoarele motive:

1. Pentru a vedea dacă la acea dată se poate descoperi vre-o contravenție;

2. Pentru a ști dacă nu este prescrisă acțiunea vămii și

3. Pentru a vedea dacă, după cum bănuim, agenții vămii prea zeloși nu constată contravenții mai'nainte de a se întâmpla.

Am arătat în apel că procesul verbal nu conține data când s'a descoperit contravenția, la care, vama a răspuns că data descoperirii contravenției este data când am depus vămii manifestul vasului. Iată prima confuzie! S'ar putea susține că în delictul de reticență vamală (art. 89) data descoperirii delictului este chiar momentul când se prezintă declarația de import sau export, dar în cazul nostru, în momentul când prezentăm

vămii manifestul vasului, ce putea descoperi vama? Nimic, contravenția ce ni se impută fiind o lipsă de colete ce ni se constată la controlul mărfurilor descărcate, e dela sine înțeles că numai la control se poate descoperi contravenția și că orice descoperire făcută la depunerea manifestului este nulă, fiind preamatură.

Data descoperirii infracțiunii pe care procesul verbal n'o citează este data controlului mărfurilor descărcate.

Când se putea face un control real al mărfurilor descărcate? A'unci când întreg încărmântul vasului fusese de cărcat; ori un vas ca cel în cauză cu o capacitate de circa 5000 tone nu putea fi complet descărcat decât după 10 zile dela depunerea manifestului, socotind că ar descărca maximum posibil în porturile noastre adică 500 tone pe zi. Așa dar la circa 10 zile după depunerea manifestului marfa era descărcată și abia atunci se putea face controlul mărfurilor, recte, descoperirea infracțiunii.

Procesul verbal încheiat de vama Brăila nu conținea data când făcându-se controlul s'a descoperit infracțiunea, ci numai data depunerii manifestului (la care dată nu se putea face controlul) și data când s'a redactat procesul verbal al vămii, dată la care iar era imposibil a se face un control real, căci la un an și jumătate dela depunerea manifestului vasul era de mult plecat, iar mărfurile aduse, trecuseră prin câteva serii de vânzări și cumpărări.

Prin urmare nefiind posibil a considera ca dată a descoperirii infracțiunii vreuna dintre aceste două date, data la care s'a descoperit infracțiunea rămâne necunoscută și în orice caz nementionată în procesul verbal constatator al infracțiunii, lucru care este prescris de art. 215 alin. II sub pedeapsă de nulitate.

Este puțin serios a se susține că în asemenea cazuri data descoperirii infracțiunii este inutilă, această dată fiind o garanție că controlul mărfurilor s'a făcut realmente și într'o vreme când marfa era descărcată. Cu alte cuvinte, că vama a descoperit o ad vărată contravenție iar nu o contravenție imaginară descoperită înainte de a se fi descărcat marfa.

Tribunalul Brăila a admis și acest punct de vedere și a anulat procesul verbal pentru acest viciu de formă.

IONEL C. LAZARONEANU

Brăila.

Avocat

TRIBUN. CIVIL MELUN (Seine et Marne)

9 Aprilie 1920

Filiațiune naturală.—Cercetarea maternității.—Drept personal copilului natural.—Netransmiterea acestui drept moștenitorilor copilului natural săvârșit din viață. Art. 341, 766 c. civil (308, 678 c. civil rom.).

Cercetarea maternității nefiind admisă decât în

interesul copilului, și constituind un drept exclusiv alipit de persoana sa, nu este transmisibil moștenitorilor săi.

In consecință, un copil natural n'are calitatea de a cerceta maternitatea unui alt copil natural (fratele său natural), spre a exercita asupra succesiunii acestui din urmă drepturile stabilite de lege în folosul fraților și surorilor naturali. (Recueil des sommaires).

NOTĂ. — Toate legislațiunile permit cercetarea maternității, pentruca ea rezulă din niște fapte materiale: gestațiunea femeii și faptul nașterii, care pot fi stabilite cu siguranță. *Semper certa est mater, etiam si vulgo conceperit* (L. 5, D g., *De in jus vocando*, 2, 4)

În dreptul nostru, toți copiii naturali pot cerceta maternitatea, chiar și acei adulterini sau incestuoși (C. Băicurești, *Dreptul* din 1905, No 30, pag. 241, motive).

Este de observat că art. 308 din Codul civil vorbește numai de copil, nu însă și de *părțile interesate* despre care vorbește art. 191 din Codul italian (art. 12 L. bulgară asupra copiilor naturali din 1890) pentrucă, de cele mai multeori, copilul va fi acela care va exercita acțiunea; însă, cu toate acestea, trebuie să dădem, contrar jurisprudenței pe care am reprodus-o mai sus, că maternitatea naturală poate fi cercetată și stabilită nu numai de copil, dar chiar și de moștenitorii lui, cel puțin în cazurile și sub condițiunile determinate, pentru moștenitorii copilului legitim, de art. 302 și 303 C. civil.

În favoarea acestui sistem se poate trage argument prin analogie nu numai din art. 302, 303, mai sus menționate, cari declară transmisibili la moștenitori, sub anumite condițiuni, acțiunile în reclamațiile de stat relative la filiațiunea legitimă¹⁾, dar încă și din art. 307, după care paternitatea poate fi cercetată, în cazurile excepționale admise de lege, *de toate părțile interesate*, prin urmare, și de moștenitorii copilului. Vezi în acest sens, singurul juridic după părerea noastră, Laurent, IV, 101, 103 și *Supplément*, II, No. 107, pag. 58-59; Aubry et Rau, IX, § 570, *ab initio*, pag. 282, 290, ed. a 5-a; M. s. é. Vergé asupra lui Zacharæ, I, § 170, pag. 333, nota 5; Marcadé, II, 88; Dcaurroy, Bonnier et Roustain, I, 502; Arnz, I, 610; Planiol, I, 1516; T. Hac, III, 91; Boudant, *Cours de droit civil*, II, 598; Vigé, *Idem*, I, 582; Valette, *Idem*, I, pag. 453; Demante et Colmet de Santerre, II, 70 bis IV; De La Bigne de Villeneuve et Jac, *Éléments de droit civil*, I, 638, pag. 570; Baudry et Chéneaux,

Personnes (Filiation), IV, 696, pag. 688, ed. 3 a, etc.

Cu toate acestea jurisprudența se pronunță, în genere, în sens contrar. Vezi pe lângă deciziile citate în tom. II al Coment. noastre, pag. 336, *ad notam*, Trib. Mûnchen, Pand. Périod. 89, 5, 21; Trib. St. Déais (Réunion), Pand. Périod. 88, 2, 148; C. Lyon, D. P. 1910. 2. 257, etc.

Tot în sensul jurisprudenței se pronunță și unii autori în Franța. Vezi Allard, *De la condition et des droits des enfants naturels*, No. 93, etc.

Vezi asupra acestor controverse, Thiery, I, 472; De La Bigne de Villeneuve, *op. și loco supra cit.*, 638, pag. 569 urm.; Dalloz, *Nouveau code civil annoté*, I, art. 341, No. 19 urm. Colin et Capitant (I, p. 324) critică sistetul jurisprudenței însă la urma urmei îl admite, sub cuvânt că ar rezulta, în Franța, din legea dela 16 Noembrie 1912, care admite cercetarea paternității, argument care la noi lipsște.

Dar dacă chestiunea de mai sus este controversată, se decide însă, cu drept cuvânt, că dacă acțiunea a fost exercitată de copil și el a murit *pendente lite*, ea poate fi continuată de către moștenitorii lui. Vezi C. Lyon, D. P. 1910. 2. 257 și *Dreptul* din 1912, No. 78, pag. 653. «*Actiones quae morte aut tempore pereunt, judiciis semel inclusae solvae permanent*» (L. 139, D g., *De diversis regulis juris antiqui*, 50, 17). Vezi tom. II al Coment. noastre, pag. 284, text și nota 3.

În persoana copilului, acțiunea având de obiect cercetarea maternității, fiind o acțiune de stat, este, ca atare, inalienabilă (art. 301 C. civil). Copilul n'ar putea deci, nici într'un caz, să renunțe la ea.

În cât privește însă drepturile bănești, care sunt consecințele stărei sale civile, după cum este dreptul de succesiune, ele fiind în comerț, sunt, din contra, supuse prescripției și pot face obiectul unei convenții chiar din partea copilului. Vezi Aubry et Rau, IX, § 544 bis, p. 24, nota 13, ed. a 5-a; Planiol, I, 1401; Colin et Capitant, I, pag. 328; Baudry et Chéneaux, *Personnes (Filiation)*, IV, 702, *in fine*, pag. 694, ed. a 3 a și alți autori citați în tom. II al Coment. noastre, pag. 282, nota 1, ed. a 2-a, etc.

În persoana moștenitorilor copilului, acțiunea își schimbă caracterul său, căci din morală ea devine pur bănească. Ea este deci alienabilă și prescriptibilă.

Din cauza caracterului ei moral, acțiunea nu poate fi exercitată de creditorii copilului. În urma morții sale, ea poate însă fi exercitată de către creditorii moștenitorilor săi (art. 974 C. civil). Cfr. Planiol, I, 436, 437; De la Bigne de Villeneuve, *op. cit.*, I, 638, p. 571, etc. Vezi tom. II al Coment. noastre, pag. 286, text și nota 2, etc.

1) Deși art. 302 și 303 C. civil fac parte din titlul filiațiunei legitime, totuși ele trebuie să fie aplicate și în speță, dispozițiile acestui titlu fiind aplicabile și filiațiunei naturale, de căteori legea n'a derogat dela ele, fie în mod expres, fie tacitamente.

JUDECĂTORIA OCOL. I TURNU MĂGURELE

4 Ianuarie 1922

Erede sau moștenitor aparent. — Instreănări imobiliare emanate dela un asemenea moștenitor. — Buna credință a terțiilor achizitori. — Validitatea înstrăinărilor. — Art. 117 C. civil.

Instrăinările imobiliare făcute de eredele sau moștenitorul aparent către un terțiu de bună credință, sunt valide și opozabile adevăraților moștenitori, cari se iviseră mai târziu, echitatea și principiul circulației bunurilor impunând în mod imperios această soluție, pe care jurisprudența o admite (Din Monitorul Judiciar, administrativ și financiar al jud. Teleorman, No. 1, pag. 8, unde se pot vedea și considerentele acestei hotărâri. — Jude-prezident C. Ceacăran).

NOTA. — Această chestiune este, precum se știe, foarte controversată atât în doctrină cât și în jurisprudență. Vezi în sensul de mai sus, autoritățile citate în tom. I al Coment. noastre, pag. 523, 524; III, partea I-a, pag. 314, *ad notam*; tom. III, partea II, pag. 916 urm.; tom. VI, pag. 475 urm.; tom. VII, pag. 555; tom. VIII, partea II, pag. 101, *ad notam*; tom. X, pag. 577, nota 2, la care trebuie să adăogăm; Cas. I, Balt. 1910, pag. 1702 și *Curierul Judiciar* din 1911, No. 20, pag. 154 (cu observ. noastră); Cas. I, *Dreptul* din 1915, No. 36 (tot cu observ. noastră) și *Jurisprudența Română* din 1915, No. 19, pag. 290, No. de ordine 277. Parte din considerentele acestei importante decizii au fost reproduse în tom. VIII, partea II, al Coment. noastre, pag. 101, *ad notam* (ed. a 2-a); Cas. I, 5 Mai 1919, *Jurisprudența Română* din 1921, No. 21, 22, pag. 727 și *Tribuna Juridică* din 1919, No. 26, 27, pag. 113 urm. (cu observ. noastră).

În privința rezolvirii conflictului de drepturi dintre adevăratul proprietar, zice această din urmă decizie, și un terțiu achizitor de bună credință, care a dobândit un drept dela eredele sau moștenitorul aparent, trebuie să se aplice maxima: «*Error communis facit jus*», în contra regulei de drept: «*Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse habet*», care este contrară echității și ordinii sociale. Și această decizie adaogă că atât eroarea în care se găsește achizitorul, care a dobândit un drept dela moștenitorul aparent, cât și buna lui credință, sunt chestiuni de fapt de suverana apreciere a instanțelor de fond care, ca atare, scapă de sub censura Curței de Casație. Mai vezi în acelaș sens, C. Iași, *Dreptul* din 1906, No. 77 și din 1916, No. 7, precum și *Justiția* (dela Iași), No. 7 (cu observ. noastră); Judecăt. ocol. Călărași, *Dreptul* din 1914, No. 73, pag. 583; Judecăt. ocol. Codăești, *Curierul Judiciar* din 1911, No. 24, etc. Cpr. Colin et Capitant, I, pag. 963; Crémieu, *Revue trimestrielle de droit civil*, anul al 9-lea (1910),

pag. 39 urm.; Gr. Vulturescu, *Creditul Fonciar* p. 260 urm. (ed. a 2-a), etc.

Unii autori mărturisesc că sistemul opus este singurul juridic, teoreticește vorbind (Cpr. Planiol, III, 2060; Demolombe, II, 245, *ab initio*), însă pretind că el trebuie să cedeze principiului superior de echitate și de justiție, și că buna credință a terțiilor precum și eroarea în care ei se află, trebuie să-i apere în contra oricărei acțiuni din partea adevăratului moștenitor, în baza maximei cunoscute: „*Error communis facit jus*“, care este extrasă din legea 3, Dig., *De officio prætorum*, 1, 14 (legea așa zisă *Barbarus Philippus*, pentru că începe prin aceste cuvinte) și din legea 3, *in fine*, Dig., *De supellectile legata*, 33, 10, unde se zice, de asemenea; „*Et error facit jus*“.

Aceasta însemnează, nici mai mult, nici mai puțin, a pune echitatea mai presus decât însăși legea, adică: a înlătura legea, sub cuvânt că calcă echitatea, ceea ce nici într'un caz nu poate fi admisă *Dura lex, sed lex!* De aceea, noi credem că moștenitorul aparent fiind proprietar sub o condiție rezolutorie, n'a putut transmite terțiilor decât un drept supus rezoluției, astfel cum îl avea și el în patrimoniul lui, și că acest drept fiind desființat prin ivirea adevăratului moștenitor, trebuie să cadă și dreptul achizitorului, oricât ar fi el de bună credință, prin aplicarea regulei de drept: *Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis*. (Vezi asupra acestei reguli celebre, Emile Olivier, *Revue pratique de droit français*, tom. V, anul 1858, p. 525 urm.).

De aceea, în acest sens am curmat această celebră controversă, în noul proiect de cod civil al României întregite. Iată textul ce am înscris, în această privință, în noul cod civil:

Toate înstrăinările imobiliare, totale sau parțiale, precum: vânzările, schimburile, ipotecile, servituțile, uzufructul, etc., consimțite de moștenitorul aparent, sunt nule și neavenite, îndată ce adevăratul moștenitor se va ivi și va primi succesiunea; și aceasta chiar atunci când atât moștenitorul aparent cât și terțiul achizitor ar fi fost de bună credință.

Actele de administrație, consimțite de moștenitorul aparent, în timpul posesiunii sale, rămân însă valide, exceptându-se, bine înțeles, cazurile de fraudă».

Vezi în acest din urmă sens, singurul juridic după părerea noastră, C. București și Trib. Bonneville, *Dreptul* din 1881, No. 481, pag. 384 și 385; Trib. Ilfov și Prahova, *Dreptul* din 1903, No. 28 și *Curierul Judiciar* din 1905, No. 26 (cu observ. noastră); Judecăt. ocol. rural Filipești-de-Târg (Prahova), *Curierul Judiciar* din 1911, No. 35; C. Rennes, Sirey, 44, 2, 450 (decizie motivată într'un mod strălucit); Cas. belg., D. P. 79, 2, 37; Sirey, 79, 2, 108; T. Huc, I, 452 și V, 270 urm.; Thiry, II, 103 și 115; Baudry et Wahl, *Successions*, I, 936, p. 711 urm. (ed.

a 3-a); Hureaux, *Idem*, III, 201, p. 449; Le Sellyer, *Idem*, I, 499, pag. 514 urm.; Martou, *Privil. et hypothèques*, III, 954, pag. 60; Troplong, *Vente*, II, 960 și *Privil. et hypothèques*, II, 468, pag. 182 (ed. a 4-a); Mourlon, I, 495; Laurent, IX, 562; Em. Dan, *Curierul Judiciar* din 1907, No. 66; M. A. Dumitrescu, *Codul de comerțiu comentat*, II, 97, pag. 98, etc.

Iași

D. ALEXANDRESCO

JUDECĂTORIA OCOLULUI HERȚA DORHOI

Audiența dela 11 Iunie 1923

Președinția d-lui TRAIAN R. SCRIBAN, Judecător

Maria Gh. Hlinschi cu Elena și Anton Bejenaru

Carte de judecată No. 217

Vânzare. — Eroare asupra obiectului vândut. — Ce fel de eroare dă loc la anularea convențiunii? — Ce se înțelege prin substanța lucrului?

Proba. — Cu ce se poate dovedi eroarea care se poartă asupra obiectului unui act de vânzare?

Pentru ca eroarea să ducă la anularea unei convențiunii, trebuie ca ea să cadă asupra substanței obiectului, care nu poate fi nici valoarea comercială a lucrului și nici mobilul intern, sufletesc, care a determinat acordul de voinți al părților contractante.

Eroarea trebuie să fie doredită — dacă nu e început de dovadă — nu prin proba testimonială, ci prin interogator, jurământ și elementele de apreciere care rezultă din redactarea actului, căci altfel ar fi să se dărâme prin proba testimonială un act scris, instrument probator al acordului de voinți, conținând o mărturisire preconstituită a părților, care au fixat modul de probare al convențiunii.

Prin substanța lucrului se înțelege substanța prestațiunii, la care părțile s'au obligat.

Judecata,

Având în vedere actele dela dosar și susținerile părților; Văzând acțiunea înreg. la No. 6243/923, prin care, Maria Gh. Hlinschi, văduvă, dă în judecată civilă pe Haralamb Anton Bejenaru și Elena H. Anton Bejenaru, ambii domiciliați în Herța, pentru anularea actului de vindere-cumpărare autentificat de Judecătoria Herța sub No. 155/923;

Având în vedere că, în fapt, se stabilesc următoarele:

Părății, cumpără dela Gh. G. Bihon, V. Iacob Hlinschi, Marghioala I. Hlinschi, Anica I. Hlinschi, Pațica I. Hlinschi, P. I. Hlinschi, Maria N. N. a Mariuței și Maria Gh. Hlinschi, reclamanta de astăzi, un teren situat în Herța str. Casandra Ghica, încheindu-se între ambii contractul de vindere-cumpărare autentificat de Judecătoria Herța sub No. 155/923 și transcris la Tribunalul Drohoi sub No. 748/923, specificându-se că, vânzătoarea are acest teren, rămas moștenire dela soțul ei;

Reclamanta cere anularea acestui act pe motiv că, în terenul vândut, ar intra o porțiune rămasă din moștenirea mamei sale, pe care n'a înțeles s'o vândă, căci în contract declară că vinde terenul rămas moștenire dela soțul ei Gh. Hlinschi și că, din eroare, a pus între hotarele specificate și porțiunea ce o are dela mama sa;

Considerând că, părății declară că au cumpărat întreg imobilul dând voce reclamantei să locuiască, până la moartea ei, în căsuța unde stă acum;

Considerând că, în drept, este indiferentă origina bunului ce face obiectul transmisiunii, căci aceasta nu e un element esențial al contractului, o cauză determinantă a acordului de voinți; că, menționarea originii, adică a „titlului“, servește numai pentru a se evidenția dreptul proprietarului, cu alte cuvinte, că vânzătorul avea, în patrimoniul său, bunul ce-l transmite;

Considerând că, în specie, nu s'a ales și nici nu se poate

susține că cumpărătorul a voit să dobândească imobilul numai din cauză că, o porțiune din teren, aparține soțului reclamantei și invers, că reclamanta n'ar fi vândut pământul, dacă ar fi știut că o porțiune aparține mamei sale; că, în orice caz, eroarea asupra motivelor nu e un substrat suficient de a se întemeia pe ea o acțiune în anulare;

În adevăr, aici nu e o eroare substanțială (art. 954 c. c.), dacă eroare ar fi, ci este un motiv pur subiectiv, care nu poate influența perfecțiunea vânzării;

Considerând că, în specie, sunt întrunite toate elementele vânzării: consimțământ, obiect, preț, cauză licită; că, siguranța transmisiunii bunurilor nu poate admite atari motive de ordin subiectiv;

Eroarea nu poate duce la stricarea convențiunii, decât când se rapoartă la substanța lucrului, iar prin cuvântul „substanță“ se înțelege substanța prestațiunii la care s'au obligat părțile, pentru că aceste prestațiuni, iar nu materialitatea lucrului formează obiectul direct al contractului. Prestația e aceea pe care părțile contractante au determinat-o, de unde rezultă că, elementele constitutive ale prestațiunii vor fi sau nu privite ca substanțiale, după cum interesul părților le-a dat sau nu acest caracter. Cu alte cuvinte, caracterul substanțial al obiectului trebuie, pentru ca să corespundă cu o noțiune juridică, să fie apreciat subiectiv, iar nu obiectiv;

Substanța, poate, după împrejurări, să consistă în validitatea juridică a prestațiunii cu privire la origina lucrului și o eroare asupra acestui element va putea duce la anularea convențiunii, numai dacă se va stabili că acel element a fost determinant al voinței părții, ceea ce nu se constată de loc, în specie;

Substanța obiectului însă, nu poate fi nici valoarea comercială a lucrului, căci atunci, anularea ar fi o acțiune în resciziune inadmisibilă în legislația noastră între părțile capabile de a contracta (art. 1165 c. c.), nici mobilul intern dar exterior contractului care a îndemnat pe o parte de a contracta, afară numai de cazul când acest mobil se traduce într'un element al contractului sub formă de condiție, ceea ce iar nu se constată în specie (vezi *Matei Cantacuzino*, Elementele dreptului civil, pag. 412, 413, No. 506);

După marele jurisconsult român *Dim. Alexandresco*, p. 47, urm. vol. 5, eroarea nu anulează convenția decât numai în trei cazuri și anume:

1. Când cade asupra naturii convenției;
2. Când cade asupra obiectului convenției (a nu se confunda cu eroarea asupra substanței lucrului);
3. Când cade asupra existenței cauzei obligațiunii;

Acestea sunt singurele cauze care exclud consimțământul și conduc la anularea convenției;

În specia noastră, vânzătoarea reclamantă transmite un teren bine specificat, cu megieșii exact determinate, alegând că a înțeles să vândă numai ceea ce a rămas dela soțul ei și că, între hotarele transmise fiind și o porțiune rămasă dela mama sa, n'a înțeles să vândă și această proprietate. Cu ce dovedește acest element subiectiv, intențional? Absolut cu nimic și tot cu nimic n'a probat că în terenul transmis, există vre-o parte rămasă dela mama ei;

Doctrina franceză reprezentată prin *Laurent*, XV, 484; *Baudry et Barde*, I, 52; *T. Huc*, VII, 22, nu admite anularea pentru eroare în materie de vânzare, decât în cazul când ea se rapoartă la substanța lucrului; la obiectul de predat; or, reclamanta s'a obligat să remită părăților terenul prevăzut în convenție, toată întinderea lui, căm s'a stăpânit de către vânzătoare, deci acțiunea este inadmisibilă, pentru că obiectul care a determinat acordul de voințe este acela ce e cuprins între hotarele arătate, neimportând de loc origina lucrului, iar din ancheta la fața locului nu s'a dovedit nimic, ci numai s'a precizat intenția reclamantei care ar vrea să anuleze vânzarea pe motiv că, în terenul vândut, se cuprinde și porțiunea rămasă dela mama ei, fapt nedovedit, în proporție mai mare decât ceea ce ar fi rămas dela soțul ei;

Considerând că, proba testimonială cerută de reclamantă, pentru a dovedi că a fost vorba ca să se vândă numai porțiunea de teren ce i-a rămas dela soțul ei, este inadmisibilă în cauză, singura probă permisă ar fi interogatoriu, jurământul și elementele de apreciere care rezultă din redactarea actului, căci altfel ar fi să se dărâme prin proba testimonială un act scris, instrument doveditor al acordului de voințe,

conținând o mărturisire preconstituită a părților, care au fixat modul probațiunii convenției;

Proba testimonială, în specie, ar fi admisibilă dacă ar avea la bază un început de dovadă, ceea ce nu există;

Că, pe pârâți, nu-i privește de unde are reclamanta terenul și imobilele clădite pe el, ceea ce a voit să cumpere, cum se constată din act, este proprietatea cuprinsă între megieșile bine specificate; că, chiar dacă nu e arătată în contract și căsuța unde continuă a sta reclamanta, asta nu o îndreptățește să spue că ea îi aparține, căci tot ce e incorporat solului revine proprietarului, în specie, pârâților cumpărători, conform art. 482 c. civ. care, deși nu privește exact specia supusă litigiului, însă lămuieșe și precis că tot ce se unește cu solul, aparține proprietarului aceluși teren; că, dacă reclamanta nu și-a rezervat prin act nimic, ci vinde întreg terenul bine determinat, evident cu tot ce e pe el, nu mai poate deci să reție mai mult de jumătate din proprietatea transmisă pârâților, căci nu rezultă aceasta din cuprinsul actului translativ de drepturi reale.

Pentru aceste motive, judecata, respinge ca inadmisibilă acțiunea intentată, etc.

Judecător (ss) *Traian R. Scriban.*

Grefier (ss) *M. Ștefănescu.*

NOTA. — Intre condițiunile esențiale pentru validitatea unei convențiuni, art. 945 c. civ. prevede și consimțământul valabil al părții care se obligă.

În complectarea acestei idei, art. 953 și 954 din același cod arată că consimțământul nu este valabil când este dat prin eroare.

Eroarea nu poate produce nulitatea consimțământului, decât numai atunci când ea cade asupra substanței obiectului convențiunii.

Atunci când eroarea cade asupra persoanei, nu este de natură a produce nulitate decât numai dacă considerațiunea persoanei este cauza principală pentru care s'a făcut convențiunea; aceasta se întâmplă în contractele în heiate *intuitu personae*.

Determinând efectele eroarei, ca motiv de viciu al consimțământului, art. 961 c. civ. arată că o convențiune care este rezultatul unei erori, nu este nulă de drept, ci dă numai loc acțiunii în nulitate;

Eroarea, socotită ca viciu ce alterează validitatea consimțământului, nu produce, în mod uniform, aceleași efecte.

Sunt cazuri, când eroarea poartă asupra unor împrejurări substanțiale, fără de care nu se poate concepe existența convențiunii și când ea face ca acordul de voință, al părților, să fie considerat inexistent.

În afară de aceste cazuri, când ne găsim în fața unei totale lipse de consimțământ, putem avea altele, în care eroarea nu operează atât de profund, încât să înlăture cu desăvârșire consimțământul, ci contribuie, numai, să altereze libertatea de determinațiune a contractantului.

În aceste cazuri, eroarea constituie o cauză de nulitate a consimțământului, producând, pe cale de consecință, nulitatea convențiunii.

Aceste două forme, sub care se manifestă eroarea, nu sunt singurele pe cari doctrina și practica judiciară le înreg strează; există, încă, o a treia modalitate a eroarei și anume, cazul când ea are un caracter cu totul accesoriu și când nu a putut să influențeze exprimarea liberă și perfect conștientă a consimțământului.

Această diferențiere, care creiază trei categorii, sub cari eroarea se poate produce în materia contractelor, nu are numai o simplă însemnătate speculativă de doctrină, ci prezintă un foarte mare interes practic, de oarece atunci când este vorba de un caz în care consimțământul, dat prin eroare, este inexistent, nulitatea convențiunii poate fi cerută de oricare din părțile contractante, pe când, dacă este vorba de o simplă cauză

de anulare a convenției, nulitatea are un caracter personal și relativ, neputând fi invocată decât numai de contractantul, care este victima eroarei (Baudry-Lacantinerie, XII, No. 51)

Să citează ca exemple clasice, a cazurilor când eroarea face inexistentă convențiunea:

a) Atunci când, eroarea se referă la însăși natura obiectului convențiunii;

b) Atunci când, eroarea se referă la însuș obiectul convențiunii;

c) Atunci când, eroarea este referitoare la însăși cauza obligațiunii, adică la existența faptului material, sau juridic generator de drepturi și obligațiuni.

Trecând la examinarea celei de a doua categorii a erorii, adică la cazurile când eroarea face ca acordul de voință să fie numai anulabil iar nu inexistent, vom cita ca exemplu ipoteza prevăzută și reglementată de art. 954 c. civ., care spune că eroarea nu produce nulitate, decât atunci, când cade asupra substanței obiectului convențiunii și că ea nu poate avea un asemenea efect, atunci când se referă la persoana cu care s'a contractat afară numai de cazul când considerațiunea persoanei a fost singura cauză pentru care s'a făcut convențiunea.

În speța, ce face obiectul prezentei cărți de judecată, dacă s'ar considera ca justificată pretențiunea reclamantei că nu a înțeles să vândă decât numai o parte din teren, cu excluderea porțiunii ce i-a rămas moștenire dela mama sa, ar fi vorba de o eroare asupra însuș obiectului convențiunii, adică de unul din acele cazuri când consimțământul ar urma să fie socotit ca inexistent.

Nu ar putea fi vorba, în speța, de o eroare substanțială, deoarece oricare ar fi definițiunea eroarei substanțiale, asupra căreia s'au formulat cele trei cunoscute teorii (ale lui Aubry et Rau, a lui Huc și a lui Demolombe) se vede, numai decât, că reclamanta nu înțelege să se plângă contra unei calități mai mult sau mai puțin fundamentale ale prestațiunii sale, ci învoacă, în susținerea actului în nulitate, eroarea asupra obiectului contractului, pretinzând că a trecut în textul contractului, mai mult decât a înțeles să vândă.

În ceea ce privește dovada eroarei, motivarea, cu totul îngrijită a cărții de judecată, arată, cu drept cuvânt, că proba testimonială este inadmisibilă în lipsa unui început de dovadă scrisă, deoarece, în speța, găsindu-ne în fața unui act scris, ar fi fost să se încalce în mod flagrant dispozițiunile art. 1173 și 1191. alin. 11 c. civ., dacă instanța ar fi încuviințat reclamantei administrarea acestui mijloc de dovadă.

Constatăm cu toată satisfacțiunea munca apreciabilă, pe care o depune d. judecător Scriban în îndeplinirea misiunii sale, muncă, care ar trebui să rețină atenția celor în drept, cu atât mai mult, cu cât ea se desfășoară în condițiuni penibile și ingrate pentru acest magistrat, pe care nici ambiția juridică nu-l ușurează în sarcina sa și nici atențiunea și sollicitudinea factorilor ce poartă pe umerii lor obligațiunea și răspunderea unei organizări a magistraturei, nu-l încurajează.

Nădăjduim, că prezența la Ministerul de Justiție a unui ministru cinstit și serios ca cel actual, care este secondat de sforțările admirabile ale d. lui consilier Ionescu-Dolj, va deschide perspective, mai pline de dreptate pentru toți magistrații, cari au în favoarea lor numai titlul muncii și onestității și că se va lihidă trecutul rușinos, injust și umilitor, când intervențiile de toate felurile, unele mai inavnuabile ca altele, hotărau, exclusiv, de soarta și cariera unui magistrat.

TRAIAN ALEXANDRESCU

Avocat